

LOPE DE VEGA

FUENTE OVEJUNA

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

İSPANYOLCA ASLINDAN ÇEVİRENLER:
SALİHA SENİZ COŞKUN ADIGÜZEL - ESRA KILIÇ

Genel Yayın: 5379

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüşüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

LOPE DE VEGA
FUENTE OVEJUNA

ÖZGÜN ADI
FUENTE OVEJUNA

İSPANYOLCA ASLINDAN ÇEVİRENLER
DR. SALİHA SENİZ COŞKUN ADIGÜZEL - ESRA KILIÇ

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2019
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
DENİZ RESUL

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
MUSTAFA AYDIN

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM, OCAK 2022, İSTANBUL

ISBN 978-625-405-864-6 (CİLTLİ)
ISBN 978-625-405-865-3 (KARTON KAPAKLI)

This work has been published with a subsidy from the Ministry of Culture and Sport of Spain.

Bu eser İspanya Kültür ve Spor Bakanlığı katkılarıyla yayımlanmıştır.

BASKI-CİLT
DERYA MÜCELLİT SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
MALTEPE MAH. LİTROS YOLU FATİH SANAYİ SİTESİ NO: 12/80-81 TOPKAPI
ZEYTİNBURNU İSTANBUL
Tel. (0212) 501 02 72 - (0212) 501 35 91 Faks: (0212) 480 09 14
Sertifika No: 40514

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

HASAN
ÂLİ
YÜCEL
KLASİKLER
DİZİSİ

CDXIX

LOPE DE VEGA

FUENTE OVEJUNA

İSPANYOLCA ASLINDAN ÇEVİRENLER:
SALİHA SENİZ COŞKUN ADIGÜZEL - ESRA KILIÇ

TÜRKİYE BANKASI

Kültür Yayınları

Sunuş

Tarihsel Bağlam

14. yüzyılın başlarında Batı dünyası kendini siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan etkilendiği bir krizin içinde buldu. Bu kriz bazı sorunların ortaya çıkmasına sebep olmakla birlikte, Ortaçağ boyunca zayıflayan kraliyet otoritesinin gücünü sağlamlaştırmaya da yararmıştır. Krallar, asillerden ve yüksek ruhban sınıfından uzaklaşmaya başlayarak güçlerini artırmaya –yalnızca bazıları bunu başarmış olsa da– çalışmıştır. Tüm Avrupa’da görülen bu durum, İber Yarımadası’nı da etkilemiştir.

13. yüzyıldan beri yarımada, dördü Hristiyan (Kastilya, Aragón, Navarra ve Portekiz) biri Müslüman (Granada) olmak üzere beş farklı krallığa bölünmüştür. Nüfus ve yüzölçümü bakımından en büyükleri Kastilya’dır ve askerî güç açısından Aragón Krallığı’yla başı çekmektedir. Portekiz Krallığı ise ekonomik açıdan en güçlüleridir. 14. yüzyılın ortalarında Kastilya Krallığı’nın durumunu güçlendirme arzusu, ileri gelen asilzadelerin öneyak olduğu bir iç savaşla suya düşmüştür. 1369 yılında Kral I. Pedro’nun yenilgisi ve ölümüyle, asillerin çıkarları konusunda daha yumuşak başlı olan Trastámara adlı yeni bir hanedanlık kurulmuştur.

Fakat zamanla kraliyet otoritesi tekrar gündeme gelmiştir. Krallarla asiller onyıllar boyunca karşı karşıya gelmiştir ve Kastilya kralları, nihayet asillerin siyasi, yasal ve sosyal ayrıcalıklarını ellerinden almayı başarmıştır.

Kral IV. Enrique'nin (1454-1574) tahta çıkmasıyla krallığın otoritesi zayıflamış, asiller yeniden şahlanmıştır. Ancak, ileri gelen asilzadeler imtiyazlarını yeniden elde ederken, aynı zamanda krallığın kontrolünü tekellerine almak için kendi aralarında birtakım mücadeleler başlatmışlardır. Bunun sonucunda, hükümeti yönetmek için birbiriyle rekabete giren, hatta bazen kralı bile arka plana iten iki grup ortaya çıkmıştır. Bunların yanı sıra, kralın 1574'te ölmesinin ardından kızı Juana ile kız kardeşi Isabel arasında taht kavgası başlamıştır. Yasal vâris Prenses Juana olsa da çok küçük yaşta olması ve maiyeti tarafından yönetilmesi, Isabel'in birbine rakip ailelere ve refah seviyesi en yüksek şehirlerdeki ticari burjuvaya kendisini yasal vâris olarak göstermesi konusunda işini kolaylaştırmıştır. Ülkenin güneyinde, aralarında askerî tarikatlardan kişilerin de bulunduğu büyük toprak sahipleriyle bir grup asilin Juana'yı desteklemesi, prensesin yasal vâris olmasından çok, bu kişilerin imtiyazlarını sürdürmeyi istemelerinden kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda, savaşın yalnızca taht kavgasını çözmenin bir yolu olmadığını, bundan ziyade, kendi adayını tahta çıkararak istediğini yaptırmayı hedefleyen, birbirine karşı iki asil grubunun savaşı olduğunu belirtmek gerekir. Fakat iki grup da kralların sonunda üstün geleceğini öngörememiştir.

1476 yılında Isabel, Aragón prensi olan eşi Fernando'yla birlikte birtakım savaşlardan zaferle çıkması sonucunda, I. Isabel adıyla kraliçe ilan edilmiştir. Savaşlar ancak 1479 yılında nihai bir sonuca varmış ve Fernando da bu tarihte Aragón kralı olmuştur. Yeni krallar, kazanılan zaferi Kastilyalı asi asilleri kontrol etmek için kullanmışlar, ancak aynı zamanda, kendilerini destekleyenlerin birçoğu da dâhil ol-

mak üzere herkesin siyasi ayrıcalığını, ekonomik ve sosyal gücüne çok müdahale etmeden, elinden almışlardır. Bundan sonra Katolik Krallar (*Reyes Católicos* - RR.CC) unvanını alan krallar, kararların merkezîleştirilmesine ve gücün ve adaletin sahibi olan kraliyet otoritesine dayalı bir yönetim şekli kurmuşlardır.

* * *

Ortaçağ'da askerî tarikatlar 11. yüzyıldan itibaren kurulmaya başlamıştır. Bunlardan Aziz Yuhanna Şövalyeleri (Hospitalier Şövalyeleri) ve Tapınak Şövalyeleri gibi ilk ortaya çıkanlar, I. Haçlı Savaşı'ndan sonra Kudüs'te kurulmuş olup iki temel amaç gütmüşlerdir: hacıları kurtarmak ve Kutsal Mekânlar'ı korumak. Bunlar, dinî ve askerî öğeleri birleştirmektedir; tarikat üyeleri, manastır kurallarına benzer kurallara göre yaşayan asil şövalyelerdir. Bu sebeple, hayatını dini savunmaya ve Hristiyan topraklarını korumaya adanmış savaşçı-rahipler diye anılmaktadırlar. Göreve gelebilmeleri için Papa'dan onay almaları gerekmektedir; bu da yüksek otoritenin sivil değil, dinî olduğunu gösterir. Her tarikat, seçildiği andan ölümüne kadar danışmanları ve Genel Kurul (ya da tarikatın ileri gelen üyelerinden oluşan bir grup) ile birlikte görev yapan bir Büyük Üstat tarafından yönetilmiştir. Onun hemen altında, bir tür yardımcı üstat görevi gören Başkumandanlar yer alır. Bunlar, her krallıkta gücü elinde bulunduran kişilerdir.

Yalnızca Aziz Yuhanna ya da Tapınak Şövalyeleri'nin gelmesiyle değil, her ülkede belirli yeni askerî tarikatların kurulmasıyla bu model kısa süre içinde Avrupa'ya geçmiştir. O zamanlar İber Yarımadası'nı diğerlerinden ayıran özellik, Avrupa'da birbirine sınırı olan Hristiyan ve Müslüman topraklarının bir arada olduğu tek bölge olmasıdır. Dolayısıyla, bu bölgede Montesa, Santiago, Alcántara ve Calatrava gibi çeşitli yeni tarikatlar ortaya çıkmıştır. Yeniden Fetih hareketinde bazı zamanlarda başlıca rol oynayan bu tarikatların hepsi,

başından beri Endülüs bölgesindeki mücadeleye kilitlenmiştir.

Bütün tarikatların, farklı kumandanların kontrolünde bulunan ve krallıklara göre bölünmüş çok sayıda malı mülkü (İspanyolcada “maestrazgo” olarak geçen topraklar, yapılar, para ve serf) bulunur. Bu varlıkların çoğu, sundukları hizmet karşılığında teşekkür olarak krallar tarafından hibe edilmiştir. Siyasi, askerî ve ekonomik güçleri yüzyıllar içerisinde artış göstermiş, bu durum, asilzadelerin en önemli mevkileri ele geçirerek tarikatları kontrol etmeye çalışmasına yol açmıştır. Örneğin, Kastilya’da 14. yüzyıldan itibaren askerî tarikatlara çok sayıda yüksek asil sınıf üyesi girmiştir. Bu durum, tarikatların tahta karşı tutumunda birtakım değişikliklere sebep olmuştur. O zamana kadar kraliyet siyasetinin sadık destekçileri iken, çok sayıda asilzade tarafından ele geçirilince, krallar karşısında imtiyazlarını daha fazla korumaya yönelmişler ve tahta karşı asillerin başlattığı hareketlerde ara sıra yer almışlardır.

Calatrava Tarikatı, 1158 yılında Kastilya Kralı III. Sancho’nun (1157-1158) isteği üzerine kurulmuş ve 1164 yılında Papa III. Alejandro tarafından onaylanmıştır. Önceleri, Calatrava topraklarını (La Mancha’nın batısı) Endülüs saldırılarına karşı koruma görevini üstlenmiştir. Bu topraklar, o zamanlar halen Müslümanların elinde bulunan Toledo adlı şehrin yakınında bulunduğu için stratejik açıdan önem taşır. Tarikat 1212 yılına kadar güçlü değildir; bu yıldan sonra, üye sayısı, kontrolü altındaki topraklar ve kaynaklarında hızlı bir artış olmuş, kendine bağlı serfi bulunan bir derebeylik haline gelmiştir. III. Fernando, yönetimi boyunca (1217-1252) Endülüs’te yeni fethedilen çokça toprağı tarikata bağışlamıştır. Ancak sonra gelen krallarla tarikatın arası iyi olmamıştır. Birçok anlaşmazlığın ardından 1487 yılında Papa, Aragón Kralı Fernando’yu Calatrava Büyük Üstadı ilan etmiştir. O zamandan itibaren, krallık tarikatın unvanını, yönetimini ve tüm malını eline almıştır.

Şu anda Córdoba il sınırları içinde yer alan Fuenteove-

juna, Müslümanlardan alındığından beri adı geçen şehre bağlı kalmıştır (dolayısıyla, şehirlerin her zaman kraliyet yönetiminde kalması sebebiyle, krallığa da –dolaylı yoldan da olsa– bağlıdır). Ancak, Calatrava Tarikatı’nın o zamanki Büyük Üstadı Don Pedro Girón, 1460 yılında Kral IV. Enrique’yi, Fuenteovejuna’nın tarikatın hâkimiyetine girmesi konusunda ikna etmiştir. Bu durum, Córdoba’da itirazlara sebebiyet vermiş ve konuyla ilgili olarak kralın huzurunda tarikata dava açılmıştır. Ancak, güç sahibi Guzmán ailesinden gelen ve başkumandanlık görevini yürüten tarikat şövalyesi Don Fernán Gómez de Guzmán Fuenteovejuna kasabasını 1468 yılında işgal etmiştir. 15. yüzyıl başlarından itibaren Guzmánlar, Calatrava Tarikatı’nın yönetimini ele geçirme konusu yüzünden Girónlarla çatışma halinde olmuştur. İki asil aile arasındaki mücadele, krallar karşısında ayrıcalıklarını kaybetmek istemeyen asillerin girişimlerinden –kaçınılmaz olarak– kaynaklanmaktadır ve onyıllar boyu süren anlaşmazlıkların sebebidir. Guzmánlar oldukça yayılmış, geniş bir hâkimiyet alanına sahip eski ve köklü bir soydan gelmekteyken, Girónlar daha basit bir geçmişe sahiptir; ancak, saray basamaklarını birer birer çıkmış, yarımada-daki bazı İber krallıklarıyla aile bağları kurarak aynı seviyeye gelmeyi başarmışlardır. Fakat Kral I. Pedro ile Trastámara Kralı Enrique arasındaki iç savaşta I. Pedro’yu destekleyen Girónların gücü, bu kralın yenilmesiyle azalmıştır. Buna rağmen aile, zorluklara direnmeyi başararak IV. Enrique’nin krallığı döneminde yeniden toparlanmış ve Kastilya’nın en güçlü ailelerinden biri olarak tarihteki yerini almıştır.

Juana ile Isabel arasında taht yüzünden iç savaş başlayınca Girónlar Juana’nın tarafını tutmuşlardır. Bu sırada, Calatrava Tarikatı’nın Büyük Üstadı Rodrigo Téllez Girón’dur (1456-1482) ve 1477 yılında, savaş Isabel’in Toro ve Zamora zaferleriyle sonuçlandıktan kısa bir süre sonra taraf değiştirtinceye kadar Juana’nın yanında yer almıştır. Bunun

aksine, Guzmánlar başından beri Isabel'in yanında yer almışlardır. Girónlar hem krallık içinde hem tarikatla fırsatçı olarak anılırlar. Rodrigo'nun gayrimeşru geçmişi sebebiyle (kendinden önceki Büyük Üstadın gayrimeşru oğlu olduğundan), Büyük Üstat unvanı kolay kabul görmemiştir. Aslında Fernán Gómez de Guzmán savaşta Isabel'e hizmeti karşılığında Büyük Üstatlık görevini istemiştir. Ancak Fuenteovejuna halkı, kendisinin bu isteğini kabul etmemiştir.

Lope de Vega, bu tiyatro eserini yazarken 1572 yılında Calatrava Tarikatı üyesi tarihçi Francisco de Rades y Andrada tarafından Kastilya askerî tarikatları üzerine yazılan kronikleri temel almıştır; bu da Lope de Vega'nın, eseri olayların üzerinden neredeyse yüz yıl geçtikten sonra yazdığını göstermektedir. Bu kroniğe göre kumandan sapkın, tiran ve ahlaksız biridir ve Prenses Juana'yı desteklemektedir. Ancak, Fernán Gómez'in çağdaşları olan ve kumandanı tanıyan başka yazarlar kendisini bambaşka resmetmişlerdir. Öte yandan, o zamanlar Lope'nin hamisinin Girón ailesinden gelen Osuna dükü olduğunu unutmamamız gerekir. Dolayısıyla, yazarın bu aileyi göklere çıkarıp düşmanlarına kötü bir imaj çizmesi mantıklı bulunabilir.

Kroniklere göre 22 Nisan 1476 gecesi, kasaba sakinleri kumandanın kaldığı evi kuşatmış, adamlarını öldürmüş, daha sonra onu da öldürüp cesedini soyarak üstündekileri çalmışlardır. Lope'nin eserinde, olayın sebebi olarak genç bir kadının lekelenen şerefi ileri sürülmüştür; ancak, bu ayaklanmanın asıl sebebi muhtemelen şerefle o kadar alakalı değildir. Elbette şeref konusu tamamen göz ardı edilemez fakat Fuenteovejuna'da meydana gelen asıl olay, köylülerin derebeyine karşı ayaklanmasıdır. Bu, o dönemde sıkça rastlanan bir durumdur. Bazı kaynaklara göre ayaklanmanın sebebi kasaba ve kasabanın bulunduğu bölgenin, özellikle yün, balmumu ve bal üretimi sayesinde refah düzeyi yük-

sek olduğundan, kumandanın sürmekte olan savaşa katkıda bulunmak üzere vergileri artırmasıdır. Ama savaşın yarattığı genel karışıklığı fırsat bilip ayaklanmaya başka nedenlerden kaynaklanmış süsü vererek, kasabanın beyini ortadan kaldırmak istemiş olması da hayli olasıdır. Tiyatro eserinde, kasabanın daha sonra kraliyet boyunduruğunda kalmak istediğini görürüz. O zamanlar kralların, kullarına karşı derebeylerinden daha adaletli ve liberal olduğu göz önüne alındığında bu istek oldukça anlaşılırdır.

Öte yandan ayaklanmaların, tarikatın Büyük Üstadı tarafından dolaylı olarak başlatılmış ya da desteklenmiş olması da muhtemeldir. Don Rodrigo, Juana'nın tarafında mücadele ettiğinden, Fuenteovejuna üzerindeki gücünü kaybedince, ekonomik açıdan bu kadar gelişmiş bir kasabayı muhtemelen geri almak istemiştir. Durum böyleyken, Guzmánların elinden önemli bir bölgeyi alarak tarikatın ve devam eden savaşın en önemli adamlarından birinin işini bitirmiştir. Ayrıca, Córdoba şehrinin yargıçlarından biri olan Don Alonso de Aguilar, Córdoba'nın halen talep ettiği Fuenteovejuna kasabasının hâkimiyetini yeniden elde etmek istemiş olabilir. Büyük olasılıkla ikisi de amacına ulaşmak için kasaba sakinlerini kendi tarafına çekmeye çalışmıştır.

Fuenteovejuna, ayaklanmanın ardından derebeyliğin hâkimiyetinden kurtulmaya çalışmış fakat başarılı olamamıştır. Eserde kasabanın kraliyet himayesinde kaldığı söylene bile, Fuenteovejuna'da meydana gelen olaylardan birkaç gün sonra Córdoba'ya dâhil olduğu ve 1480 yılında Kraliçe Isabel'in kasabayı tekrar Calatrava Tarikatı'na verdiği bilinmektedir. Krallar buna, gerektiği üzere, olumsuz tepki vermişler ve Juan de Luvian'ı kasabada araştırma yapıp suçluları bulmak, kasaba sakinlerine kumandanın naaşını defnettirmek ve çalınan eşyalarını geri almakla görevlendirmişlerdir. Ancak, eserin belki de en ilginç taraflarından biri, köylülerin suçluları teslim etmeyeceklerini söylemesine

rağmen, kendilerine sonunda beklendiği gibi örnek teşkil edecek bir ceza verilmemiş olmasıdır. Lope de Vega'nın eserinde ceza verilmemesinin sebebi, kumandanın yaptığı kötülüklerden haberdar olduktan sonra, kralların yapılanın doğruluğunu anlaması olarak açıklanmıştır. Kralların halen savaşta olduklarından durumlarını sağlama almak istemesi, daha gerçekçi bir açıklama olarak sunulabilir. Ancak, kralın affetmesi, halk ayaklanmasının “adil” olduğu izlenimini güçlendirmiş ve muhtemelen kumandanın imajının karalanmasını sağlamıştır.

Eserde, büyük “galipler”in krallar olduğu açıktır. Eserin sonunda kraliyetin asiller ve askerî tarikatlar üzerindeki üstünlüğü vurgulanır; adaletin ve düzenin sağlayıcısı olarak olumlu bir kral imajı sunulur. Lope, eserinin dayandığı zaman diliminde henüz mutlak kraliyete geçilmemiş olsa da onun özelliklerini resmetmiş ve seyircisinin görmek istediğini yaparak 17. yüzyılda hâkim olan devlet ideolojisini 15. yüzyıla getirmiş ve onu her şeyin üzerinde tutmuştur. Ona göre, Fuenteovejuna sakinlerini bir tirana karşı geldikleri için mevcut düzene başkaldıran devrimciler olarak görmemeliyiz. Böyle bir yorum anakronik olur çünkü Lope'nin eseri bu amaçla yazılmadığı gibi, çağdaşları tarafından da böyle yorumlanmamıştır. Lope'nin *Fuenteovejuna*'sındaki zengin köylülerin derdi başkadır: krallarına itaat, şerefın yüksek bir değer olması ve derebeyine sadakatin üzerinde bir adalet anlayışı.

María Jesús Horta

Eserin Dili ve Çevirisi Üzerine

Eserin kaynak dilde yarattığı duyguyu yazarın biçimini de koruyarak hedef dilde yaratma amacını güttüğümüz çeviri süreciyle ilgili olarak, –birçoğu arasından– bazı noktalara

değınmeyi yerinde bulmaktayız. Öncelikle, halk dili ve asil sınıfın dilinin bir arada geçtiğı diyaloglar, çeviri açısından zorluk yaratan ögelerden biri olmuştur. Lope de Vega, halkın zevkine uygun olacak şekilde üst sınıfın diliyle halk dilini harmanlayarak eserini oluşturmıştır. Aynı zamanda, ciddi olanla komik olanın da eserde bir arada yer aldığını görürüz. Yazar, öyle zamanlarda şakalara başvurur ki en trajik anlarda bile okuyucuyu güldürmeyi başarır. Bu, eserlerinin en önemli özelliklerinden biridir. Birinci perdede Laurencia ile Frondoso'nun diyalogunda, Frondoso'nun “modaya uyma” amacıyla kullandığını ileri sürdüğü üst sınıf diline ait birtakım sıfatlar –eleştiri amacıyla– bazen eşanlamlılarıyla, bazen yakın anlamlılarıyla, bazen de karşıtlarıyla birlikte verilmiştir. Burada, adı geçen karakterin özendiğı dil daha kibar sözcüklerden oluşurken eşanlamlı, yakın anlamlı ya da karşıtı olarak kullandıkları, halk diline ait daha basit sözcüklerdir (“Okul bitiren/lisanslı”; “kör/âmâ”; “kaba/yağız” vb.). Bunların çevirisinde, yerine göre, Türkçede daha kibar kabul edilen ya da argo olarak geçen sözcükler kullanılmıştır. Benzer şekilde, örneğın, Pascuala adlı çiftçi karakter konuşurken yaptığı telaffuz yanlışları (“akademi” yerine “akadimi” demesi gibi) korunmuştur.

Tüm eser boyunca, çeviri sürecinde zorluk yaratan ikinci öge ise uyaklar olmuştur. Dizeler halinde yazılmış olan eserde diyaloglar çoğunlukla uyaklı dörtlükler halinde düzenlenmiş, yer yer uyaksız cümleler de kullanılmıştır. Bunun yanı sıra şarkı ve sone de bulunmaktadır. Bazı uyaklar tek bir kişinin ağzından çıkan cümlelerde bulunurken, bazıları iki kişinin konuşmasına bölünmüştür. Bunların çevirilerinde, hece sayısı göz ardı edilerek uyakların sağlanmasına ve dize sayısının korunmasına özen gösterilmiştir.

Üçüncü olarak, askerî terimlerin çevirisinden bahsedecek olursak, kaynak kültürde olup hedef kültürde eşdeğerliğı olmayan ya da eşdeğerliğı olmasına rağmen hedef kültüre

yabancı kalan bazı sözcüklerle karşılaştığımızı belirtmek isteriz. Kısaca örnek vermek gerekirse, “codon” sözcüğünü hedef dilde karşılayan bir sözcük bulunmadığından “atın kışına takılan deri parça” anlamına gelen bu sözcüğü Türkçede “eyer” olarak vermeyi tercih ettik. Bunu yapmamızdaki sebep, anlamdan fazla uzaklaşmadan, çevirinin akıcı bir şekilde okunmasını ve sözcüklerin uzun açıklamalarıyla uyağı etkilememesini sağlamaktır.

Dördüncü olarak, eserde “muhtar, köy ihtiyar heyeti üyesi” gibi idari terimlerin yarattığı zorluğa ve buna nasıl yaklaştığımıza değinmek isteriz. Eserin kişileri arasında “regidor”, “alcaide” ile ifade edilen idari görevliler bulunmaktadır. “Alcaide” sözcüğü “belediye başkanı”nı, “regidor” sözcüğü ise “konsey üyesi, meclis üyesi”ni ifade eder; ancak, Fuenteovejuna gelişmişlik ve nüfus bakımından şehir sayılamayacağından, onu belde statüsünde değil, köy statüsünde bir “kasaba” olarak kabul edip burayı yönetene “muhtar”, onun yardımcılarını ise “ihtiyar heyeti üyesi” demeyi uygun bulduk.

Son olarak, hedef kültürde karşılığı olmayan güldürü öğeleri için kaynak dildeki şeklini koruyup yer yer dipnotlarla açıklamalarda bulunduk.

Keyifli okumalar dileriz.

Dr. Saliha Seniz Coşkun Adıgüzel

Kişiler

ISABEL	Kastilya Kraliçesi
KRAL	Aragón Kralı Fernando
BÜYÜK ÜSTAT	Calatrava Tarikatı Büyük Üstadı Rodrigo Téllez Girón
KUMANDAN	Calatrava Tarikatı Kumandanı Fernán Gómez de Guzmán
MANRIQUE	General Don Gómez Manrique
YARGIÇ	
ORTUÑO	Kumandanın hizmetkârı
FLORES	Kumandanın hizmetkârı
ESTEBAN	Fuenteovejuna Muhtarı
ALONSO	Fuenteovejuna Köy İhtiyar Heyeti Üyesi
LAURENCIA	Esteban'ın kızı, çiftçi
JACINTA	Çiftçi
PASCUALA	Çiftçi
JUAN ROJO	Çiftçi
FRONDOSO	Çiftçi
MENGO	Komik çiftçi
BARRILDO	Çiftçi
LEONELO	Hukuk mezunu
CIMBRANOS	Asker

Bir oğlan çocuğu, kadın ve erkek çiftçiler, müzisyenler, Ciudad Real'den iki köy ihtiyar heyeti üyesi, Fuenteovejuna'dan diğer bir köy ihtiyar heyeti üyesi.

Birinci Perde

(Kumandan, hizmetkârlar Flores ve Ortuño girer.)

KUMANDAN

Büyük Üstat kasabada olduğumdan haberdar mı?

FLORES

Haberdar.

ORTUÑO

Yaşı ilerledikçe yol yordam öğreniyor.

KUMANDAN

Peki benim Fernán Gómez Guzmán olduğumu da
biliyor mu?

FLORES

Toy ne de olsa, öğrenir elbet.

KUMANDAN

Adımı bilmesene bile,
nasıl bilmez Kumandan olduğumu?

ORTUÑO

Öğütleyecektir elbet ona biri,
fazla kibarlık göstermemesini.

KUMANDAN

Öyleyse olmayacaktır çok seveni.
Nezakettir anahtarı

yılanı deliğinden çıkarmanın;
ahmakça kabalık
ancak kapısını açar düşmanlığın.

ORTUÑO

Bir bilseydi o nezaketsiz,
nasıl nefret ettiğini ondan herkesin
ve fırsat kolladığını
olsun diye rezil rüsva,
ölmeyi yeğlerdi kesin.

FLORES

Ne zordur ona katlanması!
Ne kaba saba!
Kabalığa ahmaklık diyorlar
eşitler kendi aralarında,
çünkü tiranlıktır bunun adı
eşit olmayanlar arasında.
Sizlik bir durum yok burada;
o henüz bir delikanlı,
öğrenemedi yolu yordamı.

KUMANDAN

Göğsünü sardığı o gün
Calatrava haçının¹
kuşandığı kılıcın ödevi,
yeter öğrenmesine nezaketi.

FLORES

Birileri aranızı bozduysa
anlarsınız çok yakında.

ORTUÑO

Varsa aklınızda şüphe, dönün geriye.

KUMANDAN

Bakalım nasıl biriymiş.

(Calatrava Büyük Üstadı ve beraberindekiler girer.)

1 Tarikatların kendine özgü haçları bulunmaktadır. Calatrava Tarikatı'nınkı kırmızıdır. (ç.n.)

BÜYÜK ÜSTAT

Yalvarırım bağışlayın
Fernán Gómez de Guzmán;
kulağıma şimdi geldi
kasabada olduğunuzun haberi.

KUMANDAN

Tam da yakınıyordum sizden haklı olarak,
aramızdaki sevgiye ve soyluluğa dayanarak;
ne olduğumuz belli ne de olsa,
siz Büyük Üstadı Calatrava'nın
bense Kumandan
ve pek sadık hizmetkârınızım.

BÜYÜK ÜSTAT

Fernando, teşrifinizden habersizdim,
size tekrar sarılmak isterim.

KUMANDAN

Onurlandırmalısınız beni,
uğrunuza canımı koydum ortaya,
aramızdaki onca farka rağmen,
yaşınıza bakmadan
sizi seçti Papa.

BÜYÜK ÜSTAT

Hakkınız var,
göğsümüzü saran kutsal işaretler aşkına,
size saygı duymak
ve babam gibi sizi onurlandırmak düşer bana.

KUMANDAN

Gönlümü aldınız.

BÜYÜK ÜSTAT

Savaş ne durumda orada?

KUMANDAN

Dinleyin siz,
üzerinize düşeni anlayacaksınız.

BÜYÜK ÜSTAT

Dinliyorum, devam edin.

KUMANDAN

Yüce Üstat Don Rodrigo Téllez Girón,
bu yüksek mevkiye sizi
soylu babanızın cesareti getirdi,
sekiz yaşındaydınız henüz
bıraktığında sizin için görevini.²
Daha sonraları
kralların ve kumandanların da
rıza verdiği gibi
Aziz Papamız II. Pío da
verdi fetvasını,
ondan sonra da Paulo
yaptı aynısını,³
Santiago'nun Yüce Üstadı
Juan Pacheco⁴ olsun diye sizin yardımcınız.
O da ölünce,
yönetimi verdiler bir tek size
çok genç olsa da yaşıңыз,
bilin ki şeref meselenizdir sizin
bu olayda tarafını tutmak sizinkilerin
çünkü ölünce IV. Enrique⁵
isterler ki karısından dolayı
Kastilya tahtına geçen
Portekiz Kralı Alonso'ya⁶

2 Tarikata göre Üstat olma görevi babadan oğula geçemezken Rodrigo Téllez Girón bu şekilde Büyük Üstat olmuş ve bu durumu Papa II. Pius ve daha sonra yerine gelen Papa Paulus tarafından onaylanmıştır. (ç.n.)

3 Rodrigo Téllez Girón'un Büyük Üstat olmasını onaylayan iki Papa. (ç.n.)

4 Rodrigo Téllez Girón'un amcası, Escalona dükü ve Villena markisi. 1474'e kadar yeğeninın yardımcılığını yapmıştır. (ç.n.)

5 Kastilya kralı. Ölümüyle birlikte, tahta çıkma konusunda kız kardeşi Isabel'le öz olduğu şaibeli kızı Juana destekçileri arasında ikilik çıkmıştır. "İktidarsız" olarak anılan kralın sözde kızı Juana'nın aslında Albuquerque Dükü Beltran de la Cueva'nın kızı olduğuna inanılmaktadır. (ç.n.)

6 Portekiz kralı. Juana ile evlenip tahta çıkmaya hak kazanmış ve bu sebeple Isabel'in destekçileriyle olan ikilik ortaya çıkmıştır. (ç.n.)

itaat etsin tebaası;
Isabel'den dolayı aynısını hak gördü
büyük Aragón Kralı Fernando kendinde
o kadar haklı bulunmasa da bu
sizinkilerin nezdinde,
kuzeninizin himayesindeki
Juana'nın tahta çıkışında
ihtimal vermiyorlar bir hileye.
Size önerim şu ki
toplayın Almagro'da
Calatrava şövalyelerini
ve alın Ciudad Real'i,
madem bölüyor Endülüs ile Kastilya'yı,
görürsünüz böylece
aynı anda ikisini.
Çok insana gerek yok
zira asker sayabilecekleri
bir oranın sakinleri,
bir de birkaç asil,
Isabel'i destekleyen
ve Fernando'yu kral bilen.
Hadlerini bildirseniz iyi olur Rodrigo,
genç de olsa yaşınız,
derler ki, o haç için
zayıf kalır omuzlarınız.
Unutmayın soyundan geldiğiniz
Urueña kontlarını,
Villena markilerini,
ve diğer kumandanları,
göklerden gösteriyorlar size
gücünüzü anımsatmak için defne taşlarını.
Öylesine fazlalar ki sayıca
şöhret tanrıçası
taşımakta zorlanır

kanatlarında onları.
Çıkarın o beyaz kılıcı
dövüşürken olmalı kan kırmızı,
haç gibi tıpkı;
yoksa size diyemem,
göğsünüzde durduğu gibi,
kızıl haçlı Büyük Üstat
kızıla boyamadıkça beyazı;
hem göğsünüzde hem omzunuzda,
iki haç da olmalı kırmızı;
ve siz yüce Girón,
soylu atalarınızın
ölümsüz tapınağının zırhı.

BÜYÜK ÜSTAT

Şunu bilin Fernán Gómez,
bu ikilikte haklı kim biliyorum
ve bizimkilerin tarafındayım.
Ciudad Real'e gittiğimde
karşılaşırsam direnişle,
göreceksiniz deli bir şimşek gibi
nasıl bırakmayacağım taş taş üstünde.
Ölen amcamla birlikte
yaşam ateşim söndü sanmasın kimse
bakarak yaşımın küçüklüğüne.
Çekeceğim beyaz kılıcımı
ışığı parlasın diye,
bulansın kan kırmızıya,
olsun haçla aynı renkte.
Siz nerede oturuyorsunuz?
Var mı askerleriniz orada?

KUMANDAN

Az ama var hizmetkârlarım;
isterseniz işinizi görsünler,
aslanlar gibi dövüşürler.
Bilirsiniz,

Fuenteovejuna'dakiler
ordudan ziyade
eğitilmiş garibanlardır tarlada, bahçede.

BÜYÜK ÜSTAT

Oralarda mı oturuyorsunuz?

KUMANDAN

Bunca derdin içinde,
görev bölgemden orayı
ev seçtim kendime.
Sizinkiler hazırlansın;
kalmasın katılmayan kimse.

BÜYÜK ÜSTAT

Bugün göreceksiniz beni at üstünde,
hazırlanırken mızrakla hücum etmeye.
(Çıkarlar. Pascuala ile Laurencia girer.)

LAURENCIA

Dönemez olsun bir daha buralara asla!

PASCUALA

İnan ki aklıma geldi,
biliyordum üzüleceğini
anlatınca olanları sana.

LAURENCIA

Dilerim Tanrı'dan bir daha asla
görmeyeyim onu Fuenteovejuna'da!

PASCUALA

Laurencia, ne kadınlar gördüm ben,
dışarıdan çok cesur görünen
ama aslında yumuşak kalpli,
indirir suya hemen yelkenleri.

LAURENCIA

Benzemem ben onlara.
Benim gibi dimdik duran var mı acaba?

PASCUALA

Boş versene; kimse büyük laf etmesin,
asla, asla demesin.

LAURENCIA

Emin ol, diyeceğim,
tüm dünya dursa da karşımda!
Fernando'yu ne diye seveyim?
Onunla evlenecek halim yok ya.

PASCUALA

Yok.

LAURENCIA

Düşmem onun tuzağına.
Kasabadan kaç genç kadın
güvenip Kumandana,
oldular darmadağın!

PASCUALA

Kurtulman onun elinden,
bence mucize kabîlinden.

LAURENCIA

Gördüklerin yanıltmasın seni,
bir aydır peşimde belki
ama boşuna hepsi.
O çöpçatan Flores var ya,
bir de Ortuño, ukala dümbeleği,
bir yelek gösterdiler bana,
bir de kolye ve toka.
Neler anlattılar neler
efendileri Fernando hakkında.
Ödüm koptu korkudan,
yine de yetmez güçleri
ikna etmeye beni.

PASCUALA

Nerede söylediler sana bunları?

LAURENCIA

Orada, dere kenarında.
Altı gün olmuştur konuşalı.

PASCUALA

Bana sorarsan
kandırmışlar seni Laurencia.

LAURENCIA

Beni mi?

PASCUALA

Kimi olacak? Seni tabii.

LAURENCIA

Yeniyetme olsam da majesteleri için,
yenmez her kuşun eti.

Pascuala, yeğlerim yemeyi,
sabah erkenden,
ateşte pişmiş bir parça domuz eti,
yanında ellerimle yoğurduğum
ekmek, kallavi,

bir de su yürütürüm annemden,
koca bir sürahi;

yeğlerim öğlen
lezzetli bir et yemeyi,
şöyle sebzeli mebzeli
mis gibi;

Sonra, baktım yolda
zil çalışıyor karnım hâlâ,
alırım bir patlıcanı,
indiririm mideye yanında domuz eti;
sonra akşamüzeri,

hazır olurken akşam yemeği,
bir salkım alırım bağımdan,
Tanrı korusun üzümlerimi;
akşam yemeğinde yeğlerim bir güveç,
şöyle sulu, biberli,
sonra girerim yatağıma
başlarım duaya
ve şükrederim Tanrıma,

düşmektense tuzağına,
kanıp bu hercaillerin
aşkına, yalanlarına;
bunların tek derdi,
sinir etmek bizi,
gece gelsin yerine zevki,
sabahına tanımaz bile seni.

PASCUALA

Hakkın var Laurencia;
sevmekten vazgeçmekte
yoktur üstlerine,
tıpkı yaptığı gibi serçenin köylüye.
Kışın bastırınca soğuklar,
donunca her yer
çatılardan inerler
“cik cik cik cik”,
hatta gelirler masaya
kırıntıları gagalamaya,
soğuklar bitince,
her yer çiçeklenince
inmezler artık “cik cik” diye,
unutup gördükleri iyiliği
ancak bilirler çatılarda gezinmeyi
diyerek “git git git git”.⁷
Erkekler de aynen böyledir:
Varken bize ihtiyaçları,
oluruz her şeyleri, hayatları,

7 Kaynak metinde “tío tío” ve “judío judío” olarak geçen uyak Türkçede anlam ve ses uyumu açısından “git git” ve “cik cik” olarak çevrilmiştir. Kuşların ötüşü İspanyolca “pío” ile ifade edilir. Kaynak metinde ise “pío” sözcüğüne gönderme yapılarak kuşların kış koşullarında yiyecek bulmak için insanlara yaklaşması “amca, arkadaş” anlamındaki “tío” sözcüğüyle verilmiştir. Havalara düzeldikten sonra kuşların insanlara ihtiyacının kalmaması ise Yahudi anlamına gelen ve hakaret niteliği taşıyan “judío” sözcüğü ile ifade edilmiştir. (ç.n.)

canları, kanları;
işleri düşünce hay hay
gönülleri geçince hoşça kal.⁸

LAURENCIA

Güvenmemek lazım bunlara.

PASCUALA

Bence de öyle Laurencia.

(*Mengo, Barrildo ve Frondoso girer.*)

FRONDOSO

Barrildo, haksızsın o konuda,
dediklerin yersiz.

BARRILDO

Geldi işte buraya
en bilgemiz.

MENGO

Önce yapalım bir anlaşma,
girmeden konuya,
benim dediğim çıkarsa
ödül olarak vereceksiniz bana
üstünüzdekilerden bir parça.

BARRILDO

Bana uyar.

Peki ya kaybedersen ne vereceksin?

MENGO

Vereceğim ahşap çalgımı,⁹
değeri aşar koca bir ahır
çünkü yok ondan değerli bir şeyim.

BARRILDO

Kabul.

⁸ Kaynak metinde erkeklerin kadınlara tavrı ile kuşların insanlara tavrı arasında benzerlik kurularak “tío ve judío” sözcükleri tekrarlanmıştır. İlgili kısımlar Türkçeye anlam ve ses uyumu açısından “hay hay” ve “hoşça kal” olarak çevrilmiştir. (ç.n.)

⁹ Kaynak metinde *rabel de boj* olarak geçen ve kemençeye benzeyen, döneme özgü bir yaylı çalgı. (ç.n.)

FRONDOSO

Yanlarına gidelim öyleyse.

Güzel hanımlar, Tanrı'nın selamı olsun üzerinize.

LAURENCIA

Fronoso, hanım mı diyorsun bize?

FRONDOSO

Modaya uyalım dedik:

Okul bitirene lisanslı;

köre âmâ; şaşıya şehla;

sakat dedik topala;

enayiye de iyi niyetli.

Cahile kurnaz;

kabaya yağız;

büyük ağızlıya arsız;

küçük göze keskin.

Kavgacıya becerikli;

işgüzara eğlenceli;

çenesi düşüğe bilgili;

çirkefe yürekli.

Ödleğe yüreksiz;

had bilmeze yiğit;

hödüğe ahbap;

deliye rahat.

Memnuniyetsizliğe ciddiyet;

dazlağa verdik salahiyet;

aptallığa dedik komiklik;

koca ayağa kuvvetli.

Yara çıksa dedik soğuk almıştır;

kibri tutsa tedbirli;

dengeşizse dengeli;

kamburu çıksa yükü ağır.

Ben de aynısını yapayım dedim,

o yüzden hanımlar diye hitap ettim;

konuşma çok uzamasın,

sonu gelmez bu lafların.

LAURENCIA

Frondoso, şehirlerde
buna kibarlık diyorlar.
İnan ki daha fenası var
kibarlık bilmeyen dillerde,
daha kaba kelimeler kullanıyorlar
hem de.

FRONDOSO

Söyle de duyalım.

LAURENCIA

Senin söylediklerinin tam aksi:
Ciddi olana can sıkıcı;
kabaya yürekli;
sakinse kederli;
yanlış düzeltene gıcık.
Öğüt verene had bilmez;
eliaçığa tutumsuz;
adalet getirene zalim;
bağışlayıcıya onursuz.
Sebat edene derler köylü;
kibarsa olur yalaka;
dilenciyse ikiyüzlü;
inançlıysa menfaat düşkünü.
Şans derler alın terine;
tedbirsizlik derler içtenliğe;
ödlekliğe sebat,
bahtsızlığa kabahat.
Dürüst kadına aptal;
güzel ve el değmemişe şapşal;
namusluya... Neyse boş ver;
arif olan anlar.

MENGO

Sen şeytanın ta kendisisin.

BARRILDO

Yalan mı söylüyor yani!

MENGO

Bilmediği de yok bunun
vallahi!

LAURENCIA

Yanlış anlamıyorsam eğer,
dediklerim dokundu size.

FRONDOSO

Tanrı aşkına dinle.

LAURENCIA

Söyle.

FRONDOSO

Bana kulak ver Laurencia.

LAURENCIA

Dört açtım kulaklarımı,
sizi dinliyorum.

FRONDOSO

Senin aklına güveniyorum.

LAURENCIA

Evet, söyleyin iddianızı.

FRONDOSO

Ben ve Barrildo, Mengo'ya karşıyız.

LAURENCIA

Mengo ne diyor?

BARRILDO

Öyle bir şey ki,
olduğu halde dünyanın kanunu,
reddediyor onu.

MENGO

Reddediyorum
çünkü doğrudur dediğim.

LAURENCIA

Ne diyor?

BARRILDO

Bir şey yokmuş sevgi diye.

LAURENCIA

Biraz abartılıyor gerçekten de.

BARRILDO

Aptallık ediyor, keşke yalnızca abartsa.
Sevgisiz hiçbir şey
var olamaz bu dünyada.

MENGO

Felsefeden anlamam ben;
zaten bihaberim alfabeden!
Ama evrendeki dört ana unsur,
Öfke, hüzn, sükûnet ve tutku,¹⁰
yaşıyorsa sonsuz bir çatışma içinde
ve bunlardan besleniyorsa bedenlerimiz,
açık aslında dediklerim.

BARRILDO

Mengo, dünyada yerden göğe
her şey ahenk içinde.
Saf sevgi ahenktir
çünkü sevgi düzen demektir.

MENGO

Size şöyle diyeyim,
inkâr etmedim değerini doğal sevginin.
Sevgi var elbet, kendi içinde
yönetir her şeyi,
ana unsurların uyumunu sağlayan da
ta kendisi;
inkâr etmedim asla,
sevgi vardır herkesin içinde,
uygun olarak tabiatına
bağlar onu yaşama.

¹⁰ Antik Yunan'daki Humoral Patoloji Teorisi'ne gönderme yapılmaktadır. Bu teori, Dört Sıvı Kuramı olarak da bilinir. Buna göre, evrendeki dört elemente (hava, su, ateş, toprak) denk gelen dört sıvının (kan, balgam, safra, kara safra) insan bedeninde dengede olması sağlık göstergesi olarak kabul edilir. (ç.n.)

Bir darbe geldiğinde
elim korur yüzümü,
bedenim yüz yüze gelse bir tehlikeyle,
ayaklarım kaçır, alır onu güvenceye.
Çöp kaçacak olsa gözüme,
kapanır kirpiklerim,
işte buna doğal sevgi derim.

PASCUALA

Yani nedir savunduğun? Söyle bize.

MENGO

Herkesin sevgisi
sadece kendinedir.

PASCUALA

Atıyorsun Mengo, kusura bakma ama
neden yalan olsun
sevgi ya da aşk,
duyduğu bir adamın bir kadına
ya da aynı türden hayvanlar arasında?

MENGO

Bunun adı öz sevgidir,
sevmek değildir.
Sevgi nedir?

LAURENCIA

Güzellik arzusu.

MENGO

Neden arar sevgi
güzelliği peki?

LAURENCIA

Sürebilmek için zevkini.

MENGO

Bence de.
Öyleyse bu zevk
kendin için değil mi?

LAURENCIA

Evet, öyle.

MENGO

İşte sevdiği için kendini,
arar onu memnun edeni, değil mi?

LAURENCIA

Doğru.

MENGO

İşte böyle,
sevgi ancak dediğim şekilde,
zevkim için peşindeyim onun,
karşıma çıkmalı sonunda her yolun.

BARRILDO

Dedi buranın rahibi
yaparken bir gün ayini,
Platon diye biri
öğretirmiş bize sevgiyi;
o, sevdiğinin yalnızca ruhunu severmiş,
bir de erdemini.

PASCUALA

Fena daldınız bu mevzuya,
belki de yalnızca
bilge olanlar akadimide,¹¹ okulda,
idrak ederler bunu üstün akıllarıyla.

LAURENCIA

Dediği çok doğru,
hiç çalışma aksini ispatlamaya
Mengo, şükret Tanrı'ya,
sevmezsin kimseyi kendinden başka.

MENGO

Sen sever misin ki?

LAURENCIA

Şerefimi.

FRONDOSO

Tanrı kıskançlık versin başına.

11 Pascuala İspanyolcada “akademi” sözcüğünü yanlış telaffuz ettiğinden Türkçede de aynı üslup benimsenmiştir. (ç.n.)

BARRILDO

Kazanan kim?

PASCUALA

Bu mevuzuyla¹²

gidebilirsiniz zangoca,

ya rahip ya kendisi,

anlatır size doğruca.

Bilmez sevgiyi Laurencia,

bense yeniyetmeyim bu konuda.

Nasıl varalım bir karara?

FRONDOSO

Daha ne kararı, ettiği laftan sonra.

(*Flores girer.*)

FLORES

Tanrı korusun iyileri.

PASCUALA

Kumandanın hizmetkârıdır

kendisi.

LAURENCIA

Hah, avcı çöpçatan da geldi!

Hangi rüzgâr attı buraya seni?

FLORES

Görmüyor musunuz üniformamı üzerimde?

LAURENCIA

Don Fernando buralara mı gelmekte?

FLORES

Savaş bitmek üzere,

biraz kan ve can kaybı

oldu elbette.

FRONDOSO

Anlat bize neler olduğunu.

12 Pascuala İspanyolcada “mevzu” sözcüğünü yanlış telaffuz ettiğinden Türkçede de aynı üslup benimsenmiştir. (ç.n.)

FLORES

Benden iyi kim anlatabilir ki
gözlerimle gördüm her şeyi,
yapmadan önce bu seferi
bu şehre, ki artık
Ciudad Real'dir ismi,
cesur yürekli Üstat topladı
pırıl pırıl iki bin neferini
seçerek tebaasından en mertlerini,
üç yüzü de at üstünde,
var rahip olanlar ve olmayanlar;¹³
zira göğsündeki kızıl haç,
zorlar onları bazı görevlere
rahip olsalar bile;
karşılarında Mağribîler varsa özellikle.
Çıktı ortaya şu cengâver genç,
yeşil deriden giysisiyle,
donanmış kenarları altın işlemeyle
yalnızca kollarından görünen
kolçaklarda bile
vardı altı altın düğme.
Gürbüz bir at,
benekli, beyaz,
içti Betis'in¹⁴ suyundan
ve yedi kıyıdaki leziz otlardan;
arkada bağlanmış eyeri
ve kıvrımlı yelesi
tutturulmuş beyaz kayışlarla
dans ediyordu ahenkle
beyaz teninde,

13 Calatrava Tarikatı'nın askerî ve dinî olmak üzere iki yönü bulunur. Flores burada savaş zamanlarında, gerekli olması halinde, tarikata mensup din adamlarının da silah tutması gerektiğini ifade eder. (ç.n.)

14 Guadalquivir Nehri'nin Roma İmparatorluğu dönemindeki adı. (e.n.)

kar sineklerini andıran benekleriyle.
Yanında efendiniz Fernán Gómez,
siyah bacaklı
gülbüz bir balrenklinin üzerinde
dudakları beyazdı hem de.
Üzerinde Türk zırhı,
parlak göğüslükle kaplı,
onun da üstünde turuncu hırkası
altın ve inciden işlemeleriyle.
Miğferi donatılmış
beyaz tüylerle,
benzeyen turuncudan açan
beyaz portakal çiçeklerine;
bir kordon, koluna bağlı,
renkleri beyaz ve kırmızı,
hareket ediyordu mızrak olarak kullandığı ağaç
gövdesiyle,
Granada'ya kadar düşmanların ödünü patlattı.
Şehir kuşandı kılıcı kalkanı;
dediler istemiyoruz
kralın boyunduruğundan çıkmayı
ve savunacağız topraklarımızı.
Şiddetli direnişe rağmen girdi şehre
Büyük Üstat ve emretti
asilerle, bir de
şerefini lekelemeye yeltenenlerin
kesilmesini kellelerinin,
alt sınıftakilerinse
emretti ağızlarının tıkanmasını
ve halk önünde kırbaçlanmasını.
Ondan korkanlar ve onu sevenlerle
kaldı orada,
derler ki bu küçük yaşta
dövüşen, cezalandıran ve zafer kazanan biri,
yaşı arttıkça olacak

verimli Afrika'nın başına bela,
bir sürü mavi hilal,¹⁵
boyun eğecek kızıl haça.
Kumandana ve diğerlerine
o kadar eliaçık davrandı ki;
şehrin ganimeti,
sanırsın özel mülkiyeti.
İşte başladı müzik çalmaya
karşılaysın Büyük Üstadı güle oynaya,
tebaasının sevgi gösterisi
en güzel armağandır zafer kazananlara.

*(Kumandan ile Ortuño; müzisyenler; Juan Rojo;
Muhtar Esteban ve ihtiyar heyeti üyesi Alonso girer.
Müzisyenler şarkı söylemektedir.)*

MÜZİSYENLER

“Hoş gelişler ola
Kumandana,
aldı toprakları,
öldürdü düşmanları.
Yaşasın Guzmánlar!
Yaşasın Girónlar!
Barış zamanlarında yumuşak,
kararlarında ılımlı.
Savaşırken Moriskolarla¹⁶
bir aslandır âdeta,
alıp Ciudad Real'i
geldi şehrin fatihi;
Fuenteovejuna'ya bayraklarını getirdi.
Çok yaşa Fernán Gómez,
çok yaşa!”

15 Müslümanlar kastedilir. (ç.n.)

16 1500'lerde Endülüs'te Müslüman egemenliği sona erince İspanya'da kalabilmek için Hristiyanlığa geçen Müslümanlara verilen isim. Söz konusu mücadelenin Moriskolara değil, Katolik Krallara karşı olduğunu belirtmek isteriz. (ç.n.)

KUMANDAN

Ey ahali, size teşekkürü borç bilirim,
gösterdiğiniz bu sevgiye müteşekkirim.

ALONSO

Hissettiklerimizin yalnızca bir kısmı gösterdiklerimiz.
Zaten hakkınızdır, biliriz,
nesi şaşırtıcı bu övgünün?

ESTEBAN

Bugün şeref verdiğiniz Fuenteovejuna
ve ihtiyar heyeti
rica eder sizden utana sıkıla
almanızı ufak hediyemizi,
kabul edin lütfen efendimiz
bu arabaların getirdiği
ve gönülden takdim ettiğimiz nadir bitkileri,
maalesef yoktur pek ederi.
Öncelikle iki sepet çanak çömlek getirdiler size,
sonra koca bir kaz sürüsü geldi önünüze,
çıkırırlar filelerden başlarını,
söylemek için zafer şarkınızı.
Tuzlanmış domuz, irisinden, hem de on adet,
temizlenmiş üstelik ve isli et, derileri de var,
amberli deri eldivenlerden daha güzel kokarlar.
Yüzer adet piliç ve tavuk,
dul bırakmışlar horozlarını
komşu köylerde.
Burada insanların ne atı vardır ne silahı,
ne de saf altın işlemeli koşum takımı
ama altın gibi değerlidir tebaanızın size duydukları,
hazır ayan beyan konuşuyorken temin ederim sizi,
geliyor on iki şarap tulumu, öyle ki
ocak ayında üstünüzde olmadan giysi, koruyabilirsiniz
kalenizi,
doldurursanız bununla savaşçılarınızın midesini,

onları çelik silahlarla donatmaktan bile daha iyi,
zira şarap çelik gibi güçlendirir kalbi.
Peynirlerden ve bir sürü diğer şeyden
bahsetmeyeceğim tek tek. Hepsini hak ettiniz elbet,
kazanarak iyi niyet;
ailenize ve size olsun bolca afiyet.

KUMANDAN

Teşekkürlerimi sunarım.
Uğurlar ola, sayın heyet, hoşça kalın.

ALONSO

Dinlenin şimdi efendim,
tekrar hoş geldiniz demek isterim;
gördüğünüz bu sukamışları,
bu sazlar, feda olsun size,
gönül isterdi inciler sermek önünüze,
köylünün gücü yetse,
daha fazlasını hak ettiğinize ne şüphe.

KUMANDAN

Size inanıyorum beyler.
Tanrı sizi korusun.

ESTEBAN

Hadi hanendeler,
başlayın tekrar söylemeye.

MÜZİSYENLER

(Şarkı söylemeye başlarlar.)

“Hoş gelişler ola
kumandana,
aldı toprakları,
öldürdü düşmanları.”

(Müzisyenler ve ihtiyar heyeti üyeleri çıkar.)

KUMANDAN

Siz ikiniz bekleyin.

LAURENCIA

Ne buyururdu zatıalınız?

KUMANDAN

Geçen gün çok mesafeliydiniz,
hem de bana! Vay canına!

LAURENCIA

Sana mı diyor Pascuala?

PASCUALA

Tanrı saklasın, saçmalama.

KUMANDAN

Sana söylüyorum benim haşın güzelim
ve yanındaki kız arkadaşına.
İkiniz de ait değil misiniz bana?

PASCUALA

Evet efendim;
ama bu geçerli değil her durumda.

KUMANDAN

Gelin, içeri geçin;
içeride adamlarım var, ürkmeyin.

LAURENCIA

İhtiyar heyeti girseydi,
ki babam olur içlerinden biri,
ancak o zaman girerdim ben de içeri...

KUMANDAN

Flores!

FLORES

Buyurun efendim.

KUMANDAN

Hangi akla hizmet,
uymaz bunlar emirlerime?

FLORES

Girin hadi!

LAURENCIA

Bırak bizi.

FLORES

Girin, aptallık ediyorsunuz.

PASCUALA

Yok ya,
sonra kilitlersin kapıyı üzerimize.

FLORES

Girin, savaştan kazandığı ganimetleri
göstermek ister size.

KUMANDAN

(*Ortuño'ya.*)

Ortuño, girerlerse kapıyı kilitle.
(*Girerler.*)

LAURENCIA

Flores, izin ver geçelim.

ORTUÑO

İçerideki ganimetlerle
birlikte mi geldiniz siz de?

PASCUALA

Ne diyor bu!
Çekil, çarpacağım yoksa elimin tersiyle.

FLORES

Yeter; inatçı keçiler.

LAURENCIA

Yetmedi mi efendinize,
o kadar et serdiler önüne?

ORTUÑO

O, sizinkinin peşinde.

LAURENCIA

Dilerim otursun midesine.
(*Laurencia ve Pascuala çıkar.*)

FLORES

Baksana götürdüğümüz mesaja,
mahvedecek şimdi bizi laflarıyla,
göremeyince onları yanımızda
azar işiteceğiz gırla.

ORTUÑO

Başa gelen çekilir, hizmetkârız biz.
İstiyorsak hayatta yol almak,
ya sabredeceğiz
ya derhal çekip gideceğiz.

(*Çıkarlar. Kral Fernando, Kraliçe Isabel, General
Manrique ve yanındakiler girer.*)

ISABEL

Ben derim ki Majesteleri, gereklidir
bu konuya hassasiyet göstermeniz,
Alfonso'yu gördük sınırda,
ordunun eli kulağında.
İlk adımı biz atmalıyız,
yoksa gafil avlanırsınız;
buna çözüm bulmazsak
başımıza iş açarız.

KRAL

Navarra ve Aragón'dan
şüphe yok yardım geleceğine,
Kastilya'daysa yapmak üzereyim
siyasi bir düzenleme,
öyle ki zafer getirecek
kesinkes bizlere.

ISABEL

Majesteleri inanın ki,
mutlu son için bu gerekli.

MANRIQUE

Ciudad Real'den iki heyet üyesi
bekler huzurunuzda çıkmak için.
Girsinler mi?

KRAL

Buyursunlar içeri.

(*Ciudad Real'den iki ihtiyar heyeti üyesi girer.*)

BİRİNCİ ÜYE

Katolik kralımız Fernando,
Tanrı'nın lütfusunuz bize,
gönderdi sizi Aragón'dan Kastilya'ya
bizi koruyup kollamaya:
Ciudad Real adına,
çıktık yüce huzurunuzda,
biz âciz kullarınızız,
muhtacız korumanıza.
Büyüktür şansımız,
şükür ki sizin tebaanızız;
ancak, bu şereften alıkoyabilirdi bizi,
kahpe kaderin sillesi.
Meşhur Don Rodrigo
Téllez Girón, gösterdi
insanüstü bir çaba,
yaşı henüz küçük olsa da
Calatrava Büyük Üstadı olan kendisi,
ordusuna bahşetmek istedi
daha büyük bir şeref
ve kuşatma altına aldı bizi.
Aldık tüm önlemlerimizi,
direndik onun gücüne,
o kadar ki oluk oluk aktı
ölülerin kanları.
Nihayet şehri aldı,
ama bunu asla beceremezdi
Fernán Gómez yardım etmeseydi,
vermeseydi emir ve öğütlerini.
Şehir onundur artık,
biz de olacağız onun tebaası,
onun diyorum üzülererek;
derhal bir şeyler yapmak gerek.

KRAL

Nerede şu an Fernán Gómez?

BİRİNCİ ÜYE

Fuenteovejuna'da olmalı,
ne de olsa oralı,
orada evi barkı.
Mekânında kafasına göre
hareket ediyor özgürce,
engel oluyor tebaasının
her tür saadetine.

KRAL

Var mı başınızda askerî bir önderiniz?

İKİNCİ ÜYE

Majesteleri, eminim yoktur
çünkü kalmadı hiçbir soylu,
esir düşmeyenler ya yaralı ya ölü.

ISABEL

Bu duruma derhal
etmeli müdahale,
aksi halde cesur rakibimiz
daha da cesaret bulacak kendinde;
ve belki Portekiz kralı,
güvenli bir giriş kapısı görecek
Extremadura'yı
ve verecek bize dünyanın zararını.

KRAL

Don Manrique, çıkınız hemen yola,
iki asker alarak yanınıza,
gösterin günlerini onlara,
nefes bile alamasınlar bir dakika.
Gelebilir sizinle Cabra kontu
çünkü cesurdur Córdoba¹⁷
ve herkes bilir
iyi bir asker olduğunu,

17 Cabra kontunun adı Diego Fernández de Córdoba'dır. Córdoba ile kendisi kastedilmiştir. (ç.n.)

bu koşullar altında
budur en iyi çıkış yolu.

MANRIQUE

Bence bu anlaşma
yakışır sizin yüceliğinize.
Haddini bildireceğim ona,
kalabilirsem hayatta.

ISABEL

Siz varsanız işin başında,
şüphem yok başaracağınıza.
(*Hepsi çıkar. Laurencia ve Frondoso girer.*)

LAURENCIA

Yıkarken çamaşırları,
yiğit Frondoso, istedim
dereden ayrılmayı,
mahal vermemek için dedikoduya
ve bildirmek için haddini aştığını sana.
Âlem konuşur arkamızdan
güya gözün bendeymiş, benimki de sende
herkesin dikkati üzerimizde.
Öyle bir adamsın ki sen,
hani iz bırakanlardan, deli ruhlu,
yarışamaz seninle kimse,
son moda, pahalı giysiler içinde;
buralarda tek bir genç kız,
tek bir genç adam yoktur ki
bizi anmasın,
yavuklu olduğumuzu sanmasın;
ve hepsi bekler ki bir gün,
zangoç Juan Chamorro,
susunca kilise müziği,
karı koca ilan etsin bizi.
Bu hayaller yerine,
doldurmaya baksınlar ambarlarını,

ağustosta sarı sarı,
bol taneli başaklarla,
doldursunlar fıçıları şarapla,
bozacaklarına asabımı.
Ne sıkarım canımı
ne meşgul ederim aklımı.

FRONDOSO

Umursamazlığın beni öyle bir hale soktu ki,
güzel Laurencia, ne zaman görsem seni,
hayatım altüst olur
duyunca dediklerini.
Bilsen ki niyetim
kocan olmaktır,
bu yaptığın sadakatime haksızlıktır.

LAURENCIA

Yapacak başka bir şeyim yok.

FRONDOSO

Hiç mi sızlamaz için
beni böyle divane görünce,
seni her düşündüğümde
uyku da yemek içmek de haram olur bana.
Bu kadar cefa
nasıl barınır sende meleğim?
Yüce Tanrım, resmen delirdim!

LAURENCIA

Öyleyse kavuş sağlığına Frondoso.

FRONDOSO

Sağlığımı senden istiyorum,
güvercinler gibi olalım diyorum,
gagalarımız değsin birbirine,
ötelim guguk guk diye,
izin verdikten sonra kilise...

LAURENCIA

Amcam Juan Rojo'ya söyle,

henüz seni çok sevmesem de
hislerim değişecek sanki o yönde.

FRONDOSO

Eyvahlarım olsun! Efendimiz geldi.

LAURENCIA

Karaca avlamaya gelmiş belli ki.
Saklan şu çalılara.

FRONDOSO

Kıskançlıktan çatlıyorum ama!
(*Kumandan girer.*)

KUMANDAN

Fena sayılmaz hani
korkak bir karacanın peşine düşüp
bulmak güzeller güzeli alageyiği.

LAURENCIA

Dinleniyordum burada,
biraz çamaşır yıkadıktan sonra;
döneceğim derenin oraya,
zatıalınızın izni olursa.

KUMANDAN

Bu hadsiz umursamazlıkların
yakışık almıyor, güzel Laurencia,
Tanrı'nın sana bahşettiği
bu lütuflara karşın,
dönüşüyorsun canavara.
Eskiden başardıysan da geri çevirmeyi
benim aşk isteğimi,
durum elvermez artık kaçmana
in cin top oynuyor burada;
tek sen değilsin
mağrur kadın, sakındın
kendini efendinden,
baktın ona tepeden.
Pedro Redondo'nun karısı Sebastiana,

bırakmadı mı kendini sonunda,
evlilerdi onlar da,
Martín del Pozo'nunki de öyle,
hem de geçmemişti
nişanının üstünden iki gün bile.

LAURENCIA

Efendim, bunlar zaten
başka adamlarla geçmişlerdir
size giden zevk yolundan;
var birçok genç adam,
onların sunduğundan faydalanan.
Tanrı sizinle olsun karacaya giden yolda;
haç görmesem üzerinizde,
karıştırdım sizi şeytanla,
o kadar koştunuz ki peşimde.

KUMANDAN

Ne tahrik edici konuşma!
Bırakıyorum yayımı toprağa,
[Madem yalnızız burada]¹⁸
kullanarak ellerimi,
yola getireceğim seni.

LAURENCIA

Nasıl?
Ne yapıyorsunuz, aklınızı mı kaçırdınız siz?
(*Frondoso girer ve yayı yerden alır.*)

KUMANDAN

Teslim ol.

FRONDOSO

(*Kendi kendine.*)
Yayı aldım artık bir kere,

¹⁸ Çeviride esas alınan kaynak, İspanya'da Galiçya Belediye Meclisi'ne bağlı kültür ve eğitim biriminin sitesinde yayımlanmış olduğu metindir. Bkz. <http://www.edu.xunta.gal/centros/iesvaladares/system/files/Vega,+Lope+De+-+Fuenteovejuna.pdf>. (ç.n.)

Tanrı biliyor ya,
kalmam omzuma asmakla!

KUMANDAN

Bırak onu yere.

LAURENCIA

Tanrım,
bana yardım et!

KUMANDAN

Yalnızız,
korkma.

FRONDOSO

Soylu kumandan,
bırakın kızı ya da inanın,
hırsımdan ve kızgınlığımdan,
göğsünüzden akıtırım kan,
çekinsem de üstünüzdeki haçtan.

KUMANDAN

Seni köylü it!

FRONDOSO

İt yok burada.
Kaç Laurencia.

LAURENCIA

Fronoso,
ne yapıyorsun baksana.

FRONDOSO

Git.

(Laurencia çıkar.)

KUMANDAN

Lanet olsun salaklığıma,
silahımı bıraktığıma!
Ürker diye avım,
çıkartıp yere bıraktım.

FRONDOSO

Vallahi beyim, çekersem yayımı,
bilin ki yediniz ayvayı.

KUMANDAN

O gitti zaten. Aşâğılık, adi,
bırak derhal elindeki.

Bırak şunu, köylü.

FRONDOSO

Ne dediniz?

Önce çiğnersiniz ölümü.

Unutmayın ki kördür aşkın gözü,
birden iner perde
tahtına çıktı mı aşk bir kere.

KUMANDAN

Yani arkasını dönüp gidecek mi,
benim gibi cesur birisi,
bir köylüye hem de? Vur hadi, alçak herif,
vur ve savun kendini
çünkü çiğneyeceğim soyluluk ilkelerini.

FRONDOSO

Yapmayın bunu. Kabul ediyorum
ait olduğum yeri ama
savunmam lazım kendimi,
gidiyorum buradan, alıp yayımı şimdi.

KUMANDAN

Seni aşâğılık pislik!
Ödeteceğim bedelini o laflarının
ve bana mâni olmanın.
Niye onunla savaşımadım!
Tanrım, bu utançla nasıl yaşarım!

İkinci Perde

(Esteban ve İhtiyar Heyeti Üyesi Cuadrado girer.)

ESTEBAN

Akıllıca olacak bence,
çıkarmamak ambardan şimdilik bundan fazlasını.
Kötü bir sene olacağı benzer ve uzun bir zaman var
önümüzde,
en iyisi yiyeceklerin ambarda durması,
birçoğu buna çıksa da karşı.

HEYET ÜYESİ

Ben hep bu amaçtan yana oldum,
bu halkı, huzur içinde yönetmeyi umdum.

ESTEBAN

Fernán Gómez'i zorlayalım bu noktada.
Müsaade edilemez bu astrologlara,
bihaberler gelecekte zira,
ikna etmek niyetleri bizi laf kalabalığıyla
yalnız Tanrı'ya mahsus sırlar konusunda.
Dahası, âlim sanırlar kendilerini,
hava dün nasıldı, yarın nasıl olacak biliyormuş gibi.
Ama sorsanız onlara asıl önemli olan bugünü,
bakarsınız olur en bilginleri, cahilin önde gideni.

Bulutlar mı vardır acaba evlerinde
ya da yıldızların hareket yörüngesi önlerinde?
Nereden görürler gökyüzünde olan biteni,
düşürmek için endişeye bizi?
Ürün ekince isterler hemen paylarını:
derler ver bana buğdayı, arpayı, tahılı,
balkabaklarını, salatalıkları, hardal otlarını...
Kendileridir asıl kabak kafalı.
Güya ölecekmiş önemli bir şahıs,
bir bakarsın olay Transilvanya'da;¹⁹
Yok şarap az olacakmış,
birayla dolup taşacakmış Almanya;
don yiyecekmiş kiraz Gascuña'da,
ve görülecekmiş daha fazla kaplan Hyrkania'da.
En nihayetinde, ister ek ister ekme,
aralık dedin mi bitti sene.

(*Üniversiteli Leonelo ve Barrildo girer.*)

LEONELO

Belli ki değilsiniz siz ilk gelen,
zira dolmuş bile kasaba meydanı.

BARRILDO

Nasıl geçti Salamanca?

LEONELO

Uzun hikâye.

BARRILDO

Böyle giderse âlim olacaksınız.

LEONELO

Yolun çok başındayım daha.
Dediğim gibi, bilinir aslında
bu mevzu hukukçular arasında.

BARRILDO

Şüphesiz, okudunuz başarıyla.

19 Bu kısımda geçen çeşitli yer isimleri, bahsi geçen olayların meydana gelmesinin muhtemel olduğu yerlerdir. Dolayısıyla, astrologların öngörülerinin değer taşımadığına vurgu yapılır. (ç.n.)

LEONELO

Esas olanı öğrenme çabasıyla.

BARRILDO

Gördükten sonra basılı onca kitabı,
yoktur kendini bilgin saymayanı.

LEONELO

Aksine, vardır daha çok cahil, tam da bu sebeple,
yetinmediği için asıl bilmesi gerekenle
çünkü kafa karışıklığı yaratır her şeyin fazlası,
sonunda heba olur gider çabası;
ve her şeyi okumaya çalışanın
allak bullak olur kafası.

İnkâr etmem elbette, matbaanın icadı
çıkardı gün yüzüne binlerce dehayı,
görünüşe göre, koruyup eserlerin mühim bir kısmını
kütüphanelerde çürümekten kurtarır onları;
işte sayesinde yayılır kitaplar ve ulaşır herkese.

Borçluyuz bu icadı Gutenberg'e,
Mainzli ünlü bir Almandır kendisi,
sayesinde şöhretin anlamı değişti.

Fikrine güvenilen pek çok kişi
kaybetti bu şöhretini, bastığı için eserlerini;
öte yandan, kullanarak asıl bilgenin ismini
bastı pek çokları türlü cahilliklerini.

Alçak bir hasetle dolu olan diğerleri,
yazdılar abuk sabuk fikirlerini,
ve beğenmedikleri bir yazarın kullanarak adını
basıp yaydılar tüm dünyaya kitaplarını.

BARRILDO

Katılmıyorum bu düşüncene.

LEONELO

Cahilin
doğaldır bulaşması bilgeye.

BARRILDO

Leonelo, matbaa mühim mesele.

LEONELO

O olmadan da yaşadık bunca zaman,
varlığında da görmedik ortaya çıkan

.....

bir allameicihan.

BARRILDO

Bırakın bunları ve oturun şuraya, çok öfkelenirsiniz zira.

(Juan Rojo ve bir diğer çiftçi girer.)

JUAN ROJO

Yetmez dört tarla bir çeyiz yapmaya,
madem uyacağız âdetlere tamı tamına;
ne kadar çok mal o kadar itibar ileri gelenler arasında,
sıradan halkın hep karışıklık vardır zaten kafasında.

ÇİFTÇİ

Kumandandan ne haber? Rahatsız etmiyor ya sizi.

JUAN ROJO

Neler yaptı öyle Laurencia'ya tarlada!

ÇİFTÇİ

Var mı onun gibi azgını ve zorbası?

Şu zeytin ağacında sallandırılası.

(Kumandan, Ortuño ve Flores girer.)

KUMANDAN

Tanrı korusun iyileri.

HEYET ÜYESİ

Ay efendim!

KUMANDAN

Tanrı aşkına
kalkmayın ayağa.

ESTEBAN

Beyimiz
buyursun otursun her zamanki yerine,
biz gayet iyiyiz ayakta da.

KUMANDAN

Oturun diyorum.

ESTEBAN

Şeref vermek mahsustur yüce insanlara,
zira mümkün değildir kimsenin vermesi
sahip olmadığı bir şeyi.

KUMANDAN

Oturun, konuşacaklarımız var.

ESTEBAN

Beyimiz gördü mü tazıyı?

KUMANDAN

Muhtar, şaştı kaldı uşaklar,
görünce bu denli
göze çarpan çevikliği.

ESTEBAN

Muhteşem bir hayvan
inanın, onun hızıyla yarışan
olsa olsa bir suçludur
ya da kanundan kaçan.

KUMANDAN

O halde isterim
onu peşine takın
benden durmaksızın kaçan
o yabantavşanının.

ESTEBAN

Elbette yaparım! Söyleyin yerini o tavşanın.

KUMANDAN

İşte orada, kızınız olur kendisi.

ESTEBAN

Benim kızım mı?

KUMANDAN

Evet.

ESTEBAN

Fakat uygun düşer mi bu,
sizin gibi birine?

KUMANDAN

Tanrı aşkına muhtar! Bildirin haddini kendisine.

ESTEBAN

Nasıl?

KUMANDAN

Niyeti çektirmekti bana.

Kadın mı yok oysa etrafımda,
var, hem de karısı bu meydandan birinin,
bir işaretimle bile
razı oldu buluşmaya benimle.

ESTEBAN

Hata etmiş,
ama siz de iyi etmiyorsunuz efendim,
böyle uluorta konuşmakla.

KUMANDAN

Ah, bak şu köylünün ettiği laflara!
Ay Flores, söyle versinler ona,
okusun *Poetika*'yı
Aristoteles'in yazdığı.

ESTEBAN

Efendim,
kasabamız sizin şerefinizle
yaşamak ister,
emin olun ki Fuenteovejuna'da
vardır çok mühim şahsiyetler.

LEONELO

Bu ne utanmazlık!

KUMANDAN

Sayın üye, bir şey mi dedim,
nedir bu rahatsızlık?

HEYET ÜYESİ

Haksızlık ediyorsunuz bize;
doğru değil dediğiniz, konuşmayın öyle,
leke sürüyorsunuz şerefimize.

KUMANDAN

Var mı ki sizin gibilerin şerefi?
Sanırsın Calatrava rahibi!

HEYET ÜYESİ

Vardır böbürlenen
haçı giyinmişlerden
ancak değildir kanı en temizinden.

KUMANDAN

Peki lekeliyor muyum ben o kanı yani
birleştirtince benimkiyle sizinkini?

HEYET ÜYESİ

Kötü olan kirletir
temizlemekten ziyade.

KUMANDAN

Öyle ya da böyle,
kadınlarınız erdi şerefe.

ESTEBAN

Bu sözler lekedir namusumuza,
kimse inanmaz bunlara.

KUMANDAN

Ne can sıkıcı şu köylüler!
Ah! Neyse ki vardır
nezih insanlar için şehirler,
yoktur onların mâni olan zevklerine;
orada evli adamlar değer verir
eşlerinin ilgi görmesine.

ESTEBAN

Hayır vermezler; söyleyerek bunları,
istiyorsunuz göz yumarak yaşamamızı,
şehirlerde vardır hem Tanrı
hem de adalet, tez verir cezalarını.

KUMANDAN

Kalkın gidin buradan.

ESTEBAN

İkimize midir
Bu söyledikleriniz?

KUMANDAN

Derhal terk edin meydanı!
Kalmasın hiç kimse burada.

ESTEBAN

Gidiyoruz zaten.

KUMANDAN

Bu şekilde değil ama.

FLORES

Yalvarırım size sakın olunuz.

KUMANDAN

Bir iş mi çevirmek ister
benim yokluğumda köylüler.

ORTUÑO

Sabredin biraz.

KUMANDAN

Bu kadar etmem mucize.
Herkes tek başına
dönsün gitsin evine.

LEONELO

Tanrım! Nasıl izin verirsin bu başımıza gelenlere?

ESTEBAN

Durmam artık burada.
(Çiftçiler çıkar.)

KUMANDAN

Ne diyorsun bu insanlara?

ORTUÑO

Bilmiyorsunuz gizlemeyi,
kayıtsız kalmak istediğinizi
duydukları rahatsızlığa.

KUMANDAN

Bunlar bir mi tutar kendilerini benimle?

FLORES

Değildir bu bir tutmak kendini sizinle.

KUMANDAN

Ya o köylü, dolanacak mı ortada
almadan ceza ve elinde yayla?

FLORES

Evvelsi gece sandım
dikildiğini kapısında Laurencia'nın,
bir başkasıymış, görünüşü
ve pelerini aynısıydı öbürünün
bir kulaktan diğerine uzanan
verdim ona güzel bir armağan.²⁰

KUMANDAN

Nerededir şu Frondoso?

FLORES

Buralarda derler.

KUMANDAN

Cüret mi eder buralarda dolanmaya,
kalkışmış adam canımı almaya!

FLORES

Gafil bir kuş gibi âdeta,
yahut bir balık gelen oltaya,
bilmiyor düşecek tuzağa.

KUMANDAN

Bir yüzbaşı ki kılıcı
titretir Córdoba ve Granada'yı.
Bir çiftçi, bir toy delikanlı,
dayıyor onun göğsüne silahını!
Flores, çivisi çıkmış dünyanın.

FLORES

Böyle şeyler yapılır gücüyle aşkın.

ORTUÑO

Hâlâ kıymadıysa canınıza
minnet duymalısınız ona.

20 Onu yaraladığını kasteder. (ç.n.)

KUMANDAN

Ortuño, tuttum ben kendimi;
olsaydı eğer aksi,
baştan sona,
iki saat dolmadan,
tüm kasaba geçerdi kılıcımdan;
dizginleyene dek aklım beni,
devam ederdi intikam ateşi.
Ne haber Pascuala'dan?

FLORES

Cevaben der ki
şimdilerde evlenmektir niyeti.

KUMANDAN

Ertelemek mi ister borcunu o zamana dek?

FLORES

Nihayetinde, yönlendirir sizi
alacağınız yere peşin ödemeyi.

KUMANDAN

Olalla'dan ne haber peki?

ORTUÑO

Nükteli bir cevap
verir kendisi.

KUMANDAN

Neşeli bir kız.
Bakalım ne duyacağız?

ORTUÑO

Sözlüsü
peşindeymiş bugünlerde,
kıskanırmış ilettiğim mektupları
ve uşaklarınızla
gitmenizi onu ziyarete;
lakin denk gelerseniz bir boşluğuna,
sahip olursunuz eskisi gibi ona.

KUMANDAN

Pekâlâ, inancımız olsun güçlü,
lakin tetiktedir o köylü...

ORTUÑO

Tetikte ve temkinli.

KUMANDAN

Inés'ten ne haber?

FLORES

Hangisi?

KUMANDAN

Antón'un ki.

FLORES

Ne zaman dilerseniz
sunar size cazibesini.
Avluda konuştum onunla,
gittiğinizde oradan girmelisiniz.

KUMANDAN

Kolay kadınları
iyi sever, lakin kötü mükâfatlandırırım.
Ah Flores, bir bilseler kıymetini,
ne yüksektir aslında ederleri...

FLORES

Yoktur daha can sıkıcı bir olay,
bahsettiğiniz lütfun reddi kadar.
Derhal teslimiyet ise keser hevesi,
elde etmek için o güzelliği;
öyle kadınlar var ki öte yandan,
der ki bir düşünür onlar için,²¹
çekerler ilgisini erkeklerin,
nasıl arzularsa maddeyi biçim;
bu şekilde olması işin,
şaşırtmasın sizi.

21 Aristoteles'e gönderme yapılır. (ç.n.)

KUMANDAN

Aşk delisi bir adam,
memnun olur tutkusuna
kolayca teslim olunmasına,
sonra pek az itibar eder o kadınlara,
en bağlanmış adamın dahi
unutmak olur tercihi,
görünce kolay elde ettiğini,
arzuladığı şeyi.

(*Asker Cimbranos girer.*)

CIMBRANOS

Kumandan burada mı?

ORTUÑO

Görmüyor musun? Önünde.

CIMBRANOS

Ah, yiğit Fernán Gómez!
Değiştirin yeşil kepinizi
beyaz miğferinizle
ve paltonuzu silahınızla;
Santiago Üstadı
ve Cabra Kontu geldi saldırmaya
Don Rodrigo Girón'a,
Ciudad Real'de
Kastilya kraliçesi namına,
an meselesi kaybedilmesi
kazandıklarımızın Calatrava'da,
hatırlarsanız mal olmuştu bize onca kana.
Gün ışıyla seçilir
kalenin yüksek siperlerinden
Kastilya ve León ile
Aragónluların bayrakları.
İstese de Portekiz Kralı
Girón'u onurlandırmayı,
hepsinden önemlisi üstadın

Almagro'ya sağ salim ayak basması.

Efendim binin atınıza;
sadece görmeleri bile sizi,
yeter dönmelerine Kastilya'ya.

KUMANDAN

Kes, hâkim ol kendine, bekle.
Ortuño git meydana,
söyle çalsınlar derhal trompeti.
Kaç askerim var burada?

ORTUÑO

Sanırım var elli tane.

KUMANDAN

Binsin atına hepsi.

CIMBRANOS

Elinizi çabuk tutmazsanız
Ciudad Real'i krala kaptırırız.

KUMANDAN

Endişe etme, çabuk davranınız.

*(Hepsi çıkar. Mengo, Laurencia ve Pascuala kaçarak
girer.)*

PASCUALA

Yanımızdan ayrılma.

MENGO

Nedir korkunuz? Söyleyin bana.

LAURENCIA

Mengo, en iyisi kasabaya
gidelim bir arada,
erkek yok yanımızda,
yakalanmayalım şimdi ona.

MENGO

Bu zalim iblis,
olmaz olsun o denli münasebetsiz!

LAURENCIA

Peşimizde gece gündüz.

MENGO

Ah! İnsin göklerden bir yıldırım,
sonu olsun çılgınlıklarının.

LAURENCIA

Bir vahşi o; gözünü kan bürümüş,
zehri ve belası
kasaba halkının.

MENGO

Laurencia, dediler ki bana,
Fronoso bu ovada
seni kurtarmak uğruna,
sapladı bir ok kumandanın bağrına.

LAURENCIA

Sevmezdim erkekleri
Mengo; ancak o günden beri
başka gözle bakar oldum onlara.
Çok cesur davrandı Fronoso.
Kanımca mal olur bu,
onun canına.

MENGO

Kasabayı terk etmesi,
onun için mecburi.

LAURENCIA

Tutkun olsam da ona
söylerim ben de aynı şeyi;
ancak karşılayacaktır tavsiyemi
öfke, hışım ve gururla;
üstelik yemin ediyor kumandan,
asacağına onu ayağından.

PASCUALA

Dilerim yakalansın kuşpalazına!

MENGO

Onu taşla tutmak daha iyi olur!
Yemin olsun Tanrı'ya vurursam onu
elimde hazır duran sapanımla,

duyulur duyulmaz sesi taşı fırlattığımda,
koyarım alnının çatına!
Komalı²² çapkın imparator bile
olmadı şehvet düşkünü böylesine.

LAURENCIA

Romalıyı kastediyorsun herhalde;
kumandan beter vahşi bir hayvandan bile.

MENGO

Lomalı mıdır her kimse işte,
anlamam ben tarihten,
ancak onun kötü namı
geçemez kumandanı.
Var mıdır dünyada biri,
bu Fernán Gómez gibi?

PASCUALA

Hayır;
âdeta almış adam
hoyratlığını bir kaplandan.
(*Jacinta girer.*)

JACINTA

Yardım edin, Tanrı aşkına,
varsa arkadaşlığın hatırına.

LAURENCIA

Ne oluyor, Jacinta? Söyle dostum bize.

PASCUALA

Yanımdayız ikimiz de.

JACINTA

Kumandanın adamları
gidiyor Ciudad Real'e,
asil zırhlı kuşanmışlar dışarıdan,
içleri geçilmez namussuzluktan,
götürmek istiyorlar beni kendisine.

22 Mengo cahil bir köylü olduğundan Romalı sözcüğünü doğru söyleyemez.
(ç.n.)

LAURENCIA

Tanrı yardımcın olsun Jacinta;
seni bıraktığı gün,
gelecek sıra bana.

(*Laurencia çıkar.*)

PASCUALA

Jacinta, erkek değilim ki
savunabileyim seni.

(*Pascuala çıkar.*)

MENGO

Evet, ben erkeğim;
bunu söyler şeklim ve ismim.
Yanıma gel şöyle Jacinta.

JACINTA

Var mı silahın?

MENGO

En iyileri
dünyanın.

JACINTA

Ah, keşke öyle olsa!

MENGO

Bir sürü taş var burada, Jacinta.
(*Flores ve Ortuño girer.*)

FLORES

Kaçabileceğini mi sandın koşarak?

JACINTA

Mengo, mahvoldum ben!

MENGO

Beyler durun bir dinleyin...
Neden peşindesiniz bu zavallı köylülerin?

ORTUÑO

Sanıyor musun sahiden
koruyabileceğini kadını benden?

MENGO

Bırakın kızı yalvarırım,
çünkü akrabasıyım,
mümkün olduğunca onu korumalıyım.

FLORES

Öldürün hemen şu densizi.

MENGO

Yemin olsun Tanrı'ya, kızdırırsanız beni,
çıkarırım sapanımı belimden,
sonra günah gider benden!
(*Kumandan ve Cimbranos girer.*)

KUMANDAN

Bu ne böyle? Bu zırvalarla
vaktimi alırsınız boşuna.

FLORES

Müstahaktır bu rezillere,
yeridir canlarına okusanız bile,
yaramazlar gönlünüzü eylemeye,
utanmadan diklenirler bir de.

MENGO

Efendim, varsa biraz insafınız
böylesine haksız bir durumda,
adamlarınızı cezalandırınız,
bakın sizin adınızla
kaçırırlar bir köylü kızını,
şeref sahibidir ailesi ve kocası;
bana müsaade edin
onu buradan götürmem için.

KUMANDAN

Elbet ederim müsaade;
ama senden intikam alsınlar diye.
Bırak o sapanı yere.

MENGO

Efendim!

KUMANDAN

Flores, Ortuño, Cimbranos,
bağlayın şu sapanın ipliyle ellerini.

MENGO

Böyle mi sahip çıkıyorsunuz kıza?

KUMANDAN

Ne düşünür Fuenteovejuna
ve köylüleri benim hakkımda?

MENGO

Efendim, ben mi gücendirdim sizi,
yoksa köylü mü bozdu sinirinizi?

FLORES

Öldürelim mi?

KUMANDAN

Değmez buna
kurşun harcamaya,
yazık olur silahın şanına.

ORTUÑO

Emredin efendimiz.

KUMANDAN

Kırbaçlayın onu,
götürün, şuradaki meşeye
bağlayın ve soyun,
sonra da dizginlerle...

MENGO

Acıyın ne olur, acıyın bana!
Yakışmaz bu soyluluğunuza!

KUMANDAN

Vurun şu herife kırbacı,
kopana kadar kemerlerin tokaları.

MENGO

Ey Tanrım! Reva mı bunlar bana?
Kalacak mı yaptıkları yanına?

(Mengo, Flores ve Ortuño çıkar.)

KUMANDAN

Köylü kızı, ne diye kaçarsın?
Bir çiftçiyi yeğ mi tutarsın
benim gibi bir adama?

JACINTA

Ne de güzel verirsiniz geri,
benden çaldıkları şerefimi,
zaten sizin için kaçırdılar beni.

KUMANDAN

Seni götürdük diye mi çaldık şerefini?

JACINTA

Evet;
çünkü şerefli bir adamdır babam,
olmasa da sizin gibi asil soyundan,
adap bilir
en azından.

KUMANDAN

Bu hakaretler
ve bu cahil cesaretin,
yaramıyor geçmesine sinirimin.
Düş önüme!

JACINTA

Kimin?

KUMANDAN

Benim.

JACINTA

İyi düşünün bu yaptığınızı.

KUMANDAN

Düşündüm, ama çıkacaksın zararlı.
Benim değilsin artık,
olacaksın ordunun malı.

JACINTA

Gelse iki cihan bir araya
yaptıramaz kimse bunu bana.

KUMANDAN

Eh, köylü kızı, yürü dedim sana!

JACINTA

Acıyın, efendim!

KUMANDAN

Yok acımak macımak.

JACINTA

Tanrım! Bu adamın zulmünden
sana sığınırım.

*(Kızı götürür ve çıkarlar. Laurencia ve Frondoso
girer.)*

LAURENCIA

Neden çıkarsın böyle ortalara?

Korkmaz mısın bir şey gelecek diye başına?

FRONDOSO

Geldim
emin olmak için
sevdiğine beni.
Gördüm şu tepeden
kumandanın gittiğini,
sığındım sana olan sevgime,
korku kalmadı içimde.
Gitsin cehennemin dibine,
olmasın dönüşü geriye.

LAURENCIA

Etme beddua ona,
onun ömrü uzar,
seninki kısalır sonra.

FRONDOSO

Öyleyse yaşasın bin yıl diyelim.
Madem tersi olacak söylediklerimin,
dileyeyim ona iyilikler,
kesin olsun çekeceği dertler.
Laurencia, söyle bana,

senin için önemli miyim?

Var mı karşılığı sende
sadakatimin?

Bak, bütün kasaba halkı
yakıştırır birbirimize bizi;
olmamız ayrı gayrı,
şaşırtır herkesi,
bırak kaçamak tavırları,
ver bana cevabını.

LAURENCIA

O halde duysun tüm ahali
seninle olmak istediğimi.

FRONDOSO

İzin ver öpeyim ayaklarını,
bana bahsettiğin lütfun karşılığı.
Yeniden doğdum sayende,
tutamam artık bunu içimde.

LAURENCIA

Gerek yok fazla iltifata;
uygun olsun diye her şey adaba,
git Frondoso, konuş babamla,
daha mühimi yok şu anda,
işte orada, geliyor amcamla;
inan Frondoso
karın olacağıma
ve ereceğimize muradımıza.

FRONDOSO

Güvenim sonsuz Tanrı'ya.

*(Laurencia saklanır. Muhtar Esteban ve İhtiyar
Heyeti Üyesi girer.)*²³

23 Bu sahnedeki kişiler çeşitli edisyonlara göre farklılık göstermektedir. İspanyol Kraliyet Akademisi (RAE) ve Altın Çağ Araştırmaları Derneği (Fundación Siglo de Oro) edisyonlarına göre “Heyet Üyesi” olarak geçen kişi, Laurencia’nın amcası Juan Rojo’dur. Yine bu iki kaynakta, konuşan karakterin adının verildiği kısımda Esteban karakterinin yer yer “Muhtar”

ESTEBAN

Onun hal ve hareketleri
tahrik etti meydandakileri.
Doğrusu, yaptıkları ve söyledikleri
hiçbir bakımdan uygun düşmedi.
Yoktur hayrete düşmeyen burada
bu türlü arsızlıklar karşısında;
zavallı Jacinta'dır kaybeden
onun çılgınlığı yüzünden.

HEYET ÜYESİ

Katolik Krallara
verilsin artık unvanları,
İspanya sunacaktır onlara
yasal olarak bağlılığını.
Gelir Santiago at üstünde
general rütbesi üzerinde,
Ciudad Real'e doğru
almış karşısına Girón'u.
Üzülüyorum Jacinta'ya
düzgün bir genç kızdı ne de olsa.

ESTEBAN

Mengo'yu mu kırbaçlattı sonra da?

HEYET ÜYESİ

Yoktur daha beteri,
mosmor olmuş her yeri.

ESTEBAN

Sus; hissediyorum için için yandığımı,
gördükçe münasebetsiz davranışlarını
ve ona verdikleri hak etmediği unvanı.
Ben ne diye taşıyorum yanımda
bu odun parçasını²⁴ boşuna?

olarak verildiğini görürüz. Her iki kaynak da bu kullanımı dipnot olarak verip “muhtar” ve “Esteban” kişilerinin, yüksek ihtimalle, aynı karakter olduğunu açıklar. Cervantes Sanal Kütüphanesi edisyonunda ise heyet üyesi karakteri için Cuadrado ve Juan Rojo, muhtar karakteri için de yer yer Esteban, yer yer Alonso isimleri kullanılmaktadır. (ç.n.)

²⁴ Muhtarlığın otoritesini temsil eden ahşap asa. (ç.n.)

HEYET ÜYESİ

Adamları yaptıysa bunları,
sen ne diye sıkıyorsun canını?

ESTEBAN

Dahasını mı istersin? Anlattılar bana,
olanları Pedro Redondo'nun karısına,
bir gün kuytu bir köşede
bulmuşlar onu bu vadide
aşağılayıp işini bitirince
bırakmış kadını adamlarının eline.

HEYET ÜYESİ

Biri var orada. Kimdir o?

FRONDOSO

Benim, efendim,
müsaadenizi isterim.

ESTEBAN

Fronroso, benim evimde
gerek yok müsaade istemene;
borçlusun varlığını babana,
sana olan sevgimi ise bana.
Elimde büyüdün, severim seni
tıpkı bir evlat gibi.

FRONDOSO

O halde efendim,
güvenerek bu sevginize,
bir maruzatım var size.
Bilirsiniz zaten kimlerdenim.

ESTEBAN

Küçük düşürdü değil mi seni
Fernán Gómez olacak o deli?

FRONDOSO

Bir hayli.

ESTEBAN

Tahmin etmiştim.

FRONDOSO

O halde efendim,
isterim müsaade sizden,
cesaret alarak sevginizden,
âşığım Laurencia'ya,
talibim kızınıza.

Bağışlayın şayet aştıysam haddimi,
karşınızda tutamadıysam dilimi;
cüretkâr davrandım söylerken niyetimi,
münasip olan, babamın size gelmesiydi.

ESTEBAN

Fronoso, geldin öyle bir anda,
ömrüme ömür kattın âdeta,
kalbimdeki en büyük endişe
silindi gitti sayende.

Şükrederim, evlat, Tanrı'ya,
geldiğin için şerefimi kurtarmaya,
minnet duyarım aşkına
ve coşkunun saflığına.

Lakin aklın yolu birdir ve uygun olan
haberdar etmendir babanı durumdan,
yalnız derim ki kızı verdim gitti,
öğrenirsem babanın da niyetini;
talihli sayarım ben kendimi,
nihayete erdirirsek bu hayırlı işi.

HEYET ÜYESİ

Rızası var mı sor kızına,
varmadan evvel bir karara.

ESTEBAN

Endişe etme o hususta,
ortadadır durum sonuçta.
Gelmeden evvel konu buraya,
anlaşmışlardır onlar aralarında.
Çeyiz meselesi ise aklındaki,

konuşulabilir hemen şimdi;
vermek niyetindeyim size
bir miktar altın para çeyiz olarak.

FRONDOSO

İhtiyacım yok benim çeyize;
endişe etmeyin bu konuda.

HEYET ÜYESİ

Dua et istemediğine
kızını senden üryan.

ESTEBAN

Alacağım onun rızasını;
madem öyle dersiniz, böylesidir uygun olanı.

FRONDOSO

Doğrusu budur; zira etmez iyi
duyguları ezip geçen kişi.

ESTEBAN

Laurencia! Kızım!

LAURENCIA

Buyurun babacığım!

ESTEBAN

Bakın bakalım diyeceklerime.
Gördünüz nasıl tez cevap verdi seslenişime.
Sana sevgim, kızım Laurencia,
sevk etti beni şunu sormaya,
gel şöyle benimle geç kenara,
ne dersin arkadaşın Gila'ya
yapsalar Frondoso'yu koca,
namuslu bir gençtir o sonuçta,
Fuenteovejuna'dakiler arasında...

LAURENCIA

Evleniyor mu Gila?

ESTEBAN

Varsa ona yaraşır biri,
olabilecek gibi onun dengi...

LAURENCIA

Öyledir efendim, tabii.

ESTEBAN

Evet; lakin derim ki
o kız çirkinin teki,
Fronroso almakla daha iyi eder seni.

LAURENCIA

Bırakmadınız gitti, bu yaşta hâlâ
devam mı edersiniz şakalarınıza?

ESTEBAN

Sen mi seviyorsun yoksa onu?

LAURENCIA

Meylim oldu ona doğru,
bana karşılığı da oldu;
lakin bildiğiniz sebepten...

ESTEBAN

İster misin rıza vermemi ona?

LAURENCIA

Siz rıza verin efendim, benim adıma.

ESTEBAN

Ben mi? Kaldı karar demek bana.
Oldu bu iş. Gel gidelim meydana,
benim düdüre bakınmaya.

HEYET ÜYESİ

Gidelim haydi.

ESTEBAN

Evlat, çeyiz konusunda
ne demek lazım babana?
Ben verebilirim rahatlıkla
dört bin altın para sana.

FRONDOSO

Efendim, bana mı dersiniz bunu?
İncitmek mi istersiniz onurumu?

ESTEBAN

Yok evlat, o kadar büyütme,
geçer gider iki güne;
lakin olmazsa çeyiz, bana göre,
denir sonradan ah keşke.

(Çıkarlar, Frondoso ve Laurencia kalır.)

LAURENCIA

Söyle Frondoso, memnun musun?

FRONDOSO

Memnun demek pek hafif kalır,
tuhaftır dönmeyişim hâlâ deliye,
böylesi bir sevinç ve mutluluk ile;
kalbim âdeta gülücük saçıyor,
mutluluk gözlerimden taşıyor,
görünce Laurenciam benim,
olduğunu senin tatlı yarım.

(Çıkarlar. Büyük Üstat, Kumandan, Flores ve
Ortuño girer.)

KUMANDAN

Yok başka çare efendim, kaçın.

BÜYÜK ÜSTAT

Sebep oldu buna zayıflığı surların,
bir de kuvvetli ordusu düşmanın.

KUMANDAN

Mal olur bu onlara kana ve sayısız cana.

BÜYÜK ÜSTAT

Övünemeyecekler ganimetlerine katmakla
bizim Calatrava sancağını;
onun değeri eder hepsinden fazla.

KUMANDAN

Hedeflerin, Girón, yerle bir oldu bir anda.

BÜYÜK ÜSTAT

Ne gelir elden, kör talih, bugün yüzüne güldüğünü
yarın çalıyorsa yerlere yüzüstü?

(İçeride.)

SESLER

Zafer kazandı Kastilya kralları!

BÜYÜK ÜSTAT

Süsler artık ışıklar kale siperlerini,
bir de yüksek kulelerin pencereleri
zafer bayraklarıyla bezeli.

KUMANDAN

Bezemeleri lazım esasen pencereleri dökülen kanlarıyla.
Kanaatimce bir kutlamadan ziyade trajedi var ortada.

BÜYÜK ÜSTAT

Fernán Gómez, Calatrava'ya dönüyorum ben.

KUMANDAN

Ben de Fuenteovejuna'ya, düşünürken sen
akrabalarının yanında mı devam edeceğini
yahut Katolik krala tebaanı mı bahşedeceğini.

BÜYÜK ÜSTAT

Bildiririm size niyetimi mektuplarla.

KUMANDAN

Zaman yol gösterici olacaktır mutlaka.

BÜYÜK ÜSTAT

Ah, bu genç yaşım, tecrübesiz,
çeker hatalarının cezasını, çaresiz!

(Çıkarlar. Düğün vardır, müzisyenler, Mengo,
Fronoso, Laurencia, Pascuala, Barrildo, Esteban ve
Juan Rojo görünür. Şarkı söylerler.)

MÜZİSYENLER

Yaşasın uzun seneler,
yeni evliler!
Yaşasın uzun seneler!

MENGO

Kanımca pek zor olmadı
yapmak sizin için bu şarkıyı.

BARRILDO

Yapabilir misin peki sen
daha iyisini diğerinden?

FRONDOSO

Mengo daha ziyade nazımdan,
anlar artık kırbacın kamçısından.

MENGO

Vardır bu vadide biri,
kaçırmak için neşeni,
kumandandır kendisi...

BARRILDO

Anma şunu Tanrı aşkına;
o katil zorba
göz diker herkesin onuruna.

MENGO

Kırbaçladı o gün beni
onun yüz askeri...
Yalnızca vardı bir sapanım,
dolayısıyla pek şanssızdım
ama verdiler orada
lavmanı bir adama,
–söylemeyecek olsam da adını
bilir herkes onu, sözünün adamı,–
doldurmuşlardı içine boya ve çakılı
kimbilir nasıl çekmiştir acı?

BARRILDO

Eğlenmek için yapmıştır kesin.

MENGO

Eğlenilecek yanı yok lavmanın,
sağlıklı bir şey olmasına karşın...
Ben olsam ölmeyi isterdim bilesin.

FRONDOSO

Haydi alalım artık şu mısralarını,
varsa şayet o mısraların bir anlamı.

MENGO

Yaşasın uzun seneler hep beraber,
gelinle damat, dileğimdir ey gökler.

Olmasın ne kıskançlık ne hasetlikler,
ne didişsin ne kavga nedir bilsinler.
Sürdükten sonra dolu dolu bir ömür,
mezara da beraber gitsinler.
Yaşasınlar uzun seneler!

FRONDOSO

Lanet olsun böyle şaire,
nasıl dizeler karalamış öyle!

BARRILDO

Çok aceleye geldi.

MENGO

Şöyle düşünürüm doğaçlama yapan,
atıp tutan bu şair tayfası hakkında:
Görmediniz mi hiç pişi satan
iyice kızgınlaşmış yağa
atan hamuru parça parça
ta ki dolana kadar kazan?
Bazıları olur ya hani kabarmış,
diğerleri şekilsiz ve kötü yapılmış,
bir soldan bir sağdan,
biri kızarmış öbürü yanmış.
İşte düşünürüm ben böyle
yaratım sürecinde bir şairi,
hazırlarken şiirinin içeriğini,
yoğurur hamur gibi dizelerini.
Sıralar dizeleri bir telaşla,
kazan yerine kâğıdına
sanır ki balın tatlılığı
gizler gülüşleri ve alayı.
Lakin serince onları ortalık yere,
yoktur neredeyse ilgilenen kimse,
öyle ki yer bunları yalnızca
onları yapan kişi, bir başına.

BARRILDO

Bırak artık bu deli zırvalarını,
müsaadenle gelinle damatta konuşma sırası.

LAURENCIA

Verin de öpelim ellerinizi.

JUAN ROJO

Kızım, benim elimi mi istersin?
Önce öpsen iyi olur babaninkini,
hem kendin hem Frondoso için.

ESTEBAN

Rojo, ona ve kocasına
dilerim Tanrı el versin
ve lütfunu esirgemesin.

FRONDOSO

Duanızı eksik etmeyin bizden.

JUAN ROJO

Haydi, çalın söyleyin,
yeni evliler için.

(*Şarkı söylerler.*)

MÜZİSYENLER

İner Fuenteovejuna vadisine
genç kız, savrulan saçlarıyla;
sürer onun izini şövalye
göğsünde Calatrava haçıyla.
Gizlenir kız çalılıklar arasında,
utangaç ve ürkektir halleri;
görmemiş gibi yapar şövalyeyi,
alır önüne buketlerini.
–“Neden gizlenirsin
yürekli kız sen?
Arzularım keskin gözlüdür,
duvarın öte yanını görür.”
Yaklaştı genç şövalye,
kız ise ürkek ve pürtelaş halde,

yapmak istedi önüne,
dallı budaklı buketini perde.
Lakin, âşık olan biri,
aşıp geçer kolayca
dağları ve denizleri.
Söyler şu sözleri ona.
“Neden gizlenirsin
yürekli kız?
Arzularım keskin gözlüdür
duvarın öte yanını görür.”

(*Kumandan, Flores, Ortuño ve Cimbranos girer.*)

KUMANDAN

Durdurun bu düğünü hemen,
kıpırdamasın kimse yerinden.

JUAN ROJO

Oyun değil bu efendimiz,
yeterlidir yalnızca emretmeniz.
Size yer mi açalım istersiniz?
Neden gelirsiniz peşiniz sıra adamlarınızla?
Galip mi geldiniz? Ne sorarım ki ben daha?

FRONDOSO

Mahvoldum ben! Tanrım sen kurtar beni!

LAURENCIA

Fronoso, kaç git buradan hemen şimdi.

KUMANDAN

Yok öyle; şunu derhal yakalayın ve bağlayın.

JUAN ROJO

Teslim ol evlat, faydası yok çırpınmanın.

FRONDOSO

Öldürsünler mi istersin sen beni?

JUAN ROJO

Neden öldürsünler ki seni?

KUMANDAN

Ben öyle bir adam değilim,
suçsuz iken birini öldüreyim;

öyle olsaydı eğer
onu parça parça etmiş olurlardı
yanımda getirdiğim şu askerler.
Emrediyorum tutuklanmasını,
ne ceza gerekiyorsa alması,
bizzat versin kendi babası.

PASCUALA

Efendim, bakın evleniyor ama.

KUMANDAN

Evlenmesi değil benim umurumda,
başka adam mı kalmadı buralarda?

PASCUALA

Bir kusur işlediyse, affedin ne olur,
sizin büyüklüğüne bu yaraşır.

KUMANDAN

Mesele bu değil Pascuala,
benim şahsen tarafı olduğum.
Büyük Üstat Téllez Girón'a
karşı işlenmiştir suç aslen, Tanrı onu korusun;
yapılan emirlerine karşıdır,
onun onurudur sözkonusu olan,
ibretialem için cezalandırılması aslanan;
öbür gün yeltenir başkası
başkaldırmaya ona karşı,
bildiğiniz gibi bir akşam
dayadılar başkumandanın
–pek sadık olan hizmetkârları!–
göğsüne yayı.

ESTEBAN

Affetmek düşer bence
bu halde, bir kayınpedere,
anlamak mümkün o şartlarda,
kaybetmesini kendini karşınızda,
neticede o âşık bir delikanlı,

siz öyle niyete düşünce,
kadınını almaya yeltenince,
çok mudur onu savunması?

KUMANDAN

Muhtar, budalanın tekisiniz.

ESTEBAN

Sayenizde efendimiz.

KUMANDAN

Asla istemedim elinden almayı,
zaten sahip olmadığı bir kadını.

ESTEBAN

Evet, istediniz... Lakin yetti bu kadarı;
vardır Kastilya'nın kralları
ve verirler yeni talimatları,
bitirmek için bu kural tanımazlığı.
Ancak iyi etmezler, durulunca savaşlar
göz yumarlarsa eğer
köylerde kasabalarda
o güç sahibi adamlara
sırf taşırlar diye büyük haçları;
kralımız o haçı göğsüne takmalı,
yalnızca hak edenlere yaraşır
o kutsal işaret, işte o kadar.

KUMANDAN

Hey sen! Al şunun görev esasını.

ESTEBAN

Buyurun efendim, tebrik ederim.

KUMANDAN

Vurmak isterim şuna o asayla
tıpkı yaptığım gibi asi bir ata.

ESTEBAN

Efendimsiniz, ses etmem. Vurun.

PASCUALA

Sopayla mı vuracaksınız bir ihtiyara?

LAURENCIA

Vuracaksınız ona benim babam olduğundan,
ne geçecek elinize almakla hırsınızı ondan?

KUMANDAN

Götürün kızı, sonra da
on askeri nöbetçi dikin başına.
(*Kumandan ve beraberindekiler gider.*)

ESTEBAN

Adalet insin göklerden!
(*Çıkar.*)

PASCUALA

Döndü mateme düğün.
(*Çıkar.*)

BARRILDO

Yok mu bir adam çıkaracak sesini?

MENGO

Ben yedim zaten kırbaçlarla dayağı
yaralarım hâlâ kan kırmızı,²⁵
gerek kalmadı makyaja taşımak için bu rengi;
başkaları denesin kumandanı sinirlendirmeyi.

JUAN ROJO

Hepimiz çıkaralım sesimizi.

MENGO

Beyler,
susup oturun derim.
Somon dilimi gibi
kıp kırmızı olmuştu oturan yerlerim.

25 Kaynak metinde burada kırmızı renginin canlı bir tonu olarak bilinen “kardinal rengi” ifadesi kullanılır. Katolik Kilisesi’ne bağlı kardinaller tarafından giyilen cübbenin renginden ötürü bu renge bu isim verilmiştir. Çeviri metinde, Türkçe kullanıma uygun olarak “kan kırmızı” ifadesi tercih edilmiştir. Sonraki satırda, kardinallerin merkezi Roma olduğundan, orada görev yapan kardinallere ve giysilerinin rengine gönderme yapılarak “Gerek yok gitmeye Roma’ya görmek için bu rengi” cümlesi kullanılır. Çeviri metinde, bir üst satırda kullanılan “kan kırmızı” ifadesine uygun olarak makyajla bağlantı kurulmuştur. (ç.n.)

Üçüncü Perde

(*Esteban, Alonso ve Barrildo girer.*)

ESTEBAN

Toplantıya gelmediler mi?

BARRILDO

Gelmediler.

ESTEBAN

Öyleyse felaketimiz tez gelir.

BARRILDO

Haberi olanların çoğu burada.

ESTEBAN

Frondoso kulede, vurulu prangalara,

ve kızım Laurencia da zor durumda,

Tanrı yetişmezse imdatlarına...

(*Juan Rojo ve İhtiyar Heyeti Üyesi girer.*)

JUAN ROJO

Ne diye bağırsıyorsunuz, bu sesler nedir?

Esteban, iyiliğimiz için çenemizi tutmamız gerekir.

ESTEBAN

Asıl tutarsam fena.

(*Mengo girer.*)

MENGO

Ben de geldim katılmaya bu toplantıya.

ESTEBAN

Kır sakallarını gözyaşlarının yıkadığı bir adam
sorar size, onurlu çiftçi kardeşlerim,
tüm bu insanlar nasıl bir cenaze töreni yapmalı,
şerefi hiçe sayılmış, harap olmuşsa yerleri yurtları?
Şayet şeref göstergesi ise cenaze töreni
ne yapmalı, yoksa bir erkek aramızda
duracak bu zalimin karşısında?
Cevap verin: Var mıdır aranızda biri,
zarar görmemiş şerefi ve haysiyeti?
Acımaz mısınız birbirinize?
Zaten kaybetmişken hepiniz şerefınızı,
daha neyi beklersiniz? Bu ne kör talih böyle?

JUAN ROJO

Dünyada bundan karası görülmemiştir.
Herkes duyurulmuş ve ilan edilmiştir
kralların Kastilya'da asayişi sağladığı,
eli kulağındadır Córdoba'ya varmaları,
iki heyet üyesi gitsin oraya,
isteyerek çare, kapansınlar ayaklarına.

BARRILDO

Boyun eğdirirken Fernando²⁶ onca düşmana,
başka çare aramalı, kralımız meşguldür zira,
bizimle uğraşamaz bir sürü savaşın ortasında.

HEYET ÜYESİ

Dinlerseniz şayet lafımı,
en iyisi boşaltmaktır kasabayı.

JUAN ROJO

Bu kısıtlı vakitte var mı mümkünü?

MENGO

Kumandan farkına varırsa bu yaygaranın,
mal olur bu toplantı hayatına bazılarının.

²⁶ Kral Fernando'yu kasteder. (ç.n.)

HEYET ÜYESİ

Çatlamıştır artık sabır taşı,
ne korkusuzca davranır bu adam, çığrından çıktı.
Vahşice aldılar elinden kızını
şerefli bir adamın, ki yöneticisidir kendisi
içinde yaşamakta olduğunuz kasabanın,
başında kırdılar haksızca görev esasını.
Esirlere bile böyle alçakça davranılmadı.

JUAN ROJO

Ne istersin, ayaklanmasını mı milletin?

HEYET ÜYESİ

Ölmek ya da celladı olmak zorbaların,
çoğunluktayız biz; sayısı azdır onların.

BARRILDO

Silah mı kuşanacağız efendimize karşı?

ESTEBAN

Tanrı'dan sonra efendimiz yalnızca kraldır,
bunlar vahşi ve gözü dönmüş adamlardır.
Yardım ederse Tanrı haklı davamıza,
ne zorluk çıkabilir karşımıza?

MENGO

Bakın efendiler,
ihtiyatlı olmak lazım bu konularda,
basit çiftçileri temsilen olsam da burada
onlardır nihayetinde uğrayan en çok zarara,
korkularını aktarmaktayım size yalnızca.

JUAN ROJO

Talihsizliklerimiz boy ölçüşüyorsa
kaybetmekle canımızı, ne bekliyoruz daha?
Veriyorlar ateşe evimizi bağımızı,
zorbadır onlar! Alalım intikamımızı!

(Saçı başı dağınık halde Laurencia girer.)

LAURENCIA

Bırakın gireyim, hakkım var,
katılmaya bir erkek meclisine,

bir kadının hakkı vardır
oy kullanmaya değilse bile duyurmaya sesini.
Tanıdınız mı beni?

ESTEBAN

Yüce Tanrım!
Kızım değil mi o?

JUAN ROJO

Tanımadın mı
Laurencia'yı?

LAURENCIA

Öyle bir haldeyim ki,
bu görüntüm düşürüyor sizi kuşkuya,
kim olduğum hususunda.

ESTEBAN

Kızım!

LAURENCIA

Sakin ha,
kızım deme bana.

ESTEBAN

Neden iki gözüm?
Neden?

LAURENCIA

Birçok nedenden dolayı
ama şunlardır esas olanları:
müsaade ettin beni alıkoymalarına
o zorbaların, intikamımı almadın,
o alçaklardan beni kurtarmadın.
Fronoso'nun değildim ben daha,
söyleyebilmen için almasını
kocam olarak intikamımı;
bu iş düşer sana;
çünkü gelmediği sürece
düğünün olacağı gece,
sorumluluk kocaya değil,

aittir babaya;
olsa dahi satın alınmış bir mücevher,
henüz bana takılmamışsa eğer
benim sorumluluğumda olmamalı
ne taşıması ne de hırsızlardan koruması.
Götürdü beni gözlerinizin önünde
Fernán Gómez kendi evine;
bıraktınız kuzuyu kurdun eline,
çobanlar gibi yüreksizsiniz siz de.
Ne hançerler görmedim ki göğsümde?
Ne büyük fenalıklar,
ne laflar, ne tehditler,
ne korkunç cürümler,
iffetimi teslim edeyim diye
onların hoyrat şehvetine.
Belli değil mi saçlarımdan?
Görünmüyor mu oradan
kanlı darbeler ve izleri?
Siz misiniz şeref sahibi?
Söyleyin, siz babalar ve akrabalar.
Parçalanmıyor mu yoksa
sizin yüreğiniz kahırla,
böyle acılar içinde görmekten ötürü beni?
Koyun sürüsünüz hepiniz âdeta,
Adını iyi yakıştırmışlar Fuenteovejuna'ya.²⁷
İyisi mi verin birkaç silah bana,
zira taş dönmüş yüreğiniz, kaplansınız siz...
Diyeceğim ama, olamazsınız çünkü o,
tüm yırtıcılığıyla düşer yavrularını çalanın peşine,
avcıların alır canını

27 Fuenteovejuna kasabasının ismi Roma döneminde aslında Fons Melleria'dır. Kasaba arıları ve balı açısından zengin olduğu için bu şekilde anılmıştır. Ancak İspanyolcada arı anlamına gelen "abeja" ile koyun anlamına gelen "ovejuna" kelimelerinin benzerliğinden ötürü eserde koyunla ilişkilendirilmiştir. (ç.n.)

yakalar kaçamadan onları denizden,
toz olup gidemedi.
Benzersiniz aynı yüreksiz tavşanlara;
İspanyol değil, zalimsiniz siz olsa olsa.
Ödlekler, öylece çekersiniz sineye,
izin verirsiniz milletin kadınlarınıza el sürmesine!
Takın örekenizi belinize.
Kılıç kuşanmak sizin neyinize?
Sağlayacağım yemin olsun,
geri almasını yalnız kadınların
bu zalimlerden onurlarını,
akıtsınlar bu alçakların kanını,
sizi de taşa tutmalılar,
dönekler, tabansızlar,
karı kılıklılar, ödlekler,
gidin en iyisi süslenin siz,
yakışır size bizim öteberimiz,
süs boyalarımız, sürdüklerimiz.
Fronoso'yu hemen,
sorgu sual etmeden,
asmaıı ister kumandan
bir kulenin tepesinden;
hepinizi onunkiyle aynı son bekler;
oh olsun derim buna ben, yarım erkekler,
böylece kurtulsun sizin gibi tabansızlardan
bu onurlu kasaba ve gelsin geri
o Amazonların devri,
yeryüzünün sonsuz mucizesi.

ESTEBAN

Kızım, ben benzemem onlara,
razılar anılmaya
o rezil sıfatlarla.
Bir başıma giderim yoluma,
dursa dahi tüm dünya karşımda.

JUAN ROJO

Ben de, ürkütse de beni
karşımızdakilerin azameti.

HEYET ÜYESİ

Hep beraber ölelim!

BARRILDO

Çekelim
sancağı rüzgâra bir direkte,
o haydutlar gitsin ölüme.

JUAN ROJO

Nasıl bir düzende hareket etmeyi düşünürsünüz?

MENGO

Düzen müzen olmadan, gidip onu öldürelim.
Ağızbirliğine vardırın tüm kasabayı;
hepsi olacaktır razı
öldürmeye zorbaları.

ESTEBAN

Alın kılıçları, mızrakları,
yayları, kargıları, sopaları.

MENGO

Yaşasın
efendimiz krallar!

HEPSİ BİRDEN

Yaşasın!

MENGO

Alçak tiranlara ölüm!

HEPSİ BİRDEN

Alçak tiranlara ölüm!
(*Hepsi çıkar.*)

LAURENCIA

Yürüyün, Tanrı duysun sizi.
Ah, kasabamın kadınları!
Koşun, geri alınması gerekli
şerefimizin, gelin hepiniz hadi!

(*Pascuala, Jacinta ve diğer kadınlar girer.*)

PASCUALA

Ne oluyor? Nedir bu sesler?

LAURENCIA

Görmez misiniz, gider hepsi
öldürmeye Fernán Gómez'i,
şu adamlar, delikanlılar ve çocuklar
öfke içinde bu işi bitirmeye koşarlar?
Yalnız onlara mı kalsın
şerefi bu başarının?
Aşağı kalır yanı mı var kadınlara çektirdiğinin
erkeklere ettiklerinden?

JACINTA

Söyle o vakit, nedir niyetin?

LAURENCIA

Hepimiz verelim el ele,
sonra öyle bir girişelim ki o işe,
düşürelim tüm dünyayı hayrete.
Jacinta, senin zararın büyük
sen başı çekesin, edesin öncülük
bir kadın birliğine.

JACINTA

Sen de uğramadın benden az zarara.

LAURENCIA

Sen olacaksın sancaktar, Pascuala.

PASCUALA

Öyleyse bırak çekeyim yukarı,
mızrak üstünde bayrağımızı.
Görürsün layık mıyım bu unvana.

LAURENCIA

Vakit yok şimdi buna,
talih yetişsin imdadımıza.
Takmamız olur yeterli
flama niyetine yemenilerimizi.

PASCUALA

Bir önder seçelim.

LAURENCIA

Gerek yok.

PASCUALA

Neden?

LAURENCIA

Var olduğu müddetçe

benim büyük cesaretim

gerek yok önderliğine ne Çılgın Orlando'nun ne Cid'in.

*(Hepsi çıkar. Elleri bağlı olan Frondoso ile Flores,
Ortuño, Cimbranos ve Kumandan girer.)*²⁸

KUMANDAN

Ellerini bağladığınız ipin kalanıyla,

asmanızı isterim onu, kıvransın acıyla.

FRONDOSO

Nasıl bir itibar miras bırakıyorsunuz yüce efendim,

soyunuzdan geleceklere!

KUMANDAN

Derhal asılsın en üstteki mazgal siperine.

FRONDOSO

Öyle yaparak öldürmek değildi

niyetim asla sizi.

FLORES

Büyük bir gürültü geliyor.

(İçeriden gürültüler duyulur.)

KUMANDAN

Bu gürültü de ne?

FLORES

Böylece efendim uğratırlar sekteye,

adaleti getirmenizi yerine.

ORTUÑO

Kapıları kırıyorlar.

(Gürültü.)

28 Sahne Kumandan'ın evinde bir salona geçer. (ç.n.)

KUMANDAN

Benim evimin kapısını kırarlar demek,
kumandanlık konutu olduğunu bilerek!

FLORES

Tüm kasaba geliyor hep beraber.

(İçeride.)

JUAN ROJO

Kır, devir, yık, yak, ateşe ver!

ORTUÑO

Zor bastırılır bir halk isyanı.

KUMANDAN

Bu halk, bana mı karşı?

FLORES

Öfkeleri öyle büyük ki,
kapıları devirdiler,
serdiler yerlere.

KUMANDAN

Çözün şunun bağlarını.

Yatıştır, Frondoso, şu rezil muhtarı.

FRONDOSO

Gidiyorum ben efendim; zira bana olan sevgileri onları
harekete geçirdi.

(Frondoso çıkar.)

(İçeride.)

MENGO

Yaşasın Fernando ve Isabel,
hainlere ölüm!

FLORES

Efendim, Tanrı aşkına
bulmasınlar sizi burada.

KUMANDAN

Devam etsinler isterlerse,
sağlam ve korunaklıdır bu oda.
Dönüp gideceklerdir eninde sonunda.

FLORES

Aşağılanmış bir halk geldiği zaman galeyana
ve bir karar aldığı anda,
kan ve intikam olmadan dönüp gitmez asla.

KUMANDAN

Bu kapı bir kale kapısıymışçasına
savuşturalım hiddetlerini silahlarla.
(İçeride.)

FRONDOSO

Yaşasın Fuenteovejuna!

KUMANDAN

Ne önder ama!
Saldırıya geçmekten yanayım öfkeleri karşısında!

FLORES

Hayranım efendim, sizin gazabınıza.

ESTEBAN

Görüyoruz işte işbirlikçilerini o tiranla.
Yaşasın Fuenteovejuna! Tiranlara ölüm!
(Hepsi girer.)

KUMANDAN

Köylüler, durun bekleyin bir dakika.

HEPSİ BİRDEN

Durup beklemez aşağılamalar asla.

KUMANDAN

Söyleyin bana nedir hatam, bedelini öderim,
şövalyelik şerefim üzerine yemin ederim.

HEPSİ BİRDEN

Yaşasın Fuenteovejuna! Kral Fernando çok yaşa!
Kötü Hristiyanlara ve hainlere ölüm!

KUMANDAN

Dinlemiyor musunuz beni? Konuşan benim,
ben sizin efendinizim.

HEPSİ BİRDEN

Bizim efendilerimiz
Katolik krallarımızdır.

KUMANDAN

Durun.

HEPSİ BİRDEN

Yaşasın Fuenteovejuna, Fernán Gómez'e ölüm!

(*Çıkarlar ve silahlı kadınlar girer.*)

LAURENCIA

Geldik, burası ümidimizin yeşereceği yer;

kadın değil, âdeta gözüpek askerler.

PASCUALA

Böyledir kadınlar alırken intikamlarını,

hafif kalır içseler kanını.

JACINTA

Takalım mızraklarımıza cesedini.

PASCUALA

Aynı fikirdedir kadınların hepsi.

(*İçeride.*)

ESTEBAN

Geber, hain kumandan!

(*İçeride.*)

KUMANDAN

Ölüyorum.

Acı bana Tanrım, merhametine sığınıyorum!

(*İçeride.*)

BARRILDO

Flores burada.

(*İçeride.*)

MENGO

Gebert o aşağılığı,

oydu vuran bana iki bin kırbacı.

(*İçeride.*)

FRONDOSO

Öcümü almış sayılmam almadıkça onun canını.

LAURENCIA

Beklemeyelim, girelim içeri.

PASCUALA

Heyecana kapılma şimdi.
Nöbet tut kapıda en iyisi.
(İçeride.)

BARRILDO

Sakinleşemiyorum inan olsun ki.
Şimdi gözyaşı mı dökersin, Marki Efendi?

LAURENCIA

Ben içeri giriyorum Pascuala,
kılıcım durmuyor kınında.
(Laurencia çıkar.)
(İçeride.)

BARRILDO

Ortuño burada.
(İçeride.)

FRONDOSO

Suratını parçala.
(Flores kaçır, onun peşi sıra Mengo girer.)

FLORES

Mengo, suçlu ben değilim, acı bana!

MENGO

Çöpçatan oluşun kâfi gelmezse,
say beni kırbaçladığına, hergele.

PASCUALA

Mengo, ver onu biz kadınlara...
Son verelim şunun hayatına.

MENGO

Verdim gitti onu size,
bundan büyük ceza veremem herhalde kendisine.

PASCUALA

Alacağım o kırbaçların intikamını.

MENGO

Onu diyorum işte ben de.

JACINTA

Hadi bakalım, geber hain!

FLORES

Kadınların elinde mi?

JACINTA

Bu onun için fazla onurlu olmaz mı?

PASCUALA

Sızlandığı şeye bak!

JACINTA

Geber, kumandanın muhabbet tellalı.

PASCUALA

Hadi bakalım, geber seni hain!

FLORES

Hanımfendiler, merhamet edin!

(*Laurencia'dan kaçarak Ortuño girer.*)

ORTUÑO

Bak vallahi ben değilim...

LAURENCIA

Biliyorum ben senin kim olduğunu.

Girin, şanlı silahlarınızı bulamaya
bu alçakların kanına.

PASCUALA

Ölümüne öldüreceğim.

HEPSİ BİRDEN

Yaşasın Fuenteovejuna ve kralımız Fernando!

(*Çıkarlar. Kral Fernando, Kraliçe Isabel ve Don
Manrique girer.*)

MANRIQUE

Öyle bir hazırlanmıştık²⁹ ki,
gördük elde ettiğimizi,
beklediğimiz zaferi,
düşmanın gücü yetmedi.
Çok az direniş gösterdi;
ancak fazla olsaydı dahi,
şüphesiz olmazdı bize tesiri

29 Ciudad Real'in fethi ile ilgili hazırlıklardan bahsediliyor. (ç.n.)

ya da yok denecek kadar az olurdu belki.
Cabra kontu meşgul olmakta
yerimizi sağlam tutmakla,
kalkışırsa diye tekrar durmaya
cüretkâr hasmımız onun karşısında.

KRAL

Kararımız pek isabetli oldu,
yerindedir kontun orada duruşu,
düzenleyip adamlarımızı,
alınsın o bağlantı noktası;
kesin olur böylece,
Alfonso'nun zarar veremeyeceği bize,
zira kendisi Portekiz'de
gücü geri alma peşinde.
İyi oldu Cabra kontunun da
gözcü kalması orada,
nasıl ki öylesine gayretli,
gösterecek bir cesaret örneği;
böylelikle geçer önüne
gelebilecek zararın bize,
olduğu için sadık bir nöbetçi
gaye edinir krallığın selametini.
(*Yaralı halde Flores girer.*)

FLORES

Katolik kralımız Fernando,
bahşetmiştir kendisine Tanrı
Kastilya'nın hükümdarlık tacını,
mükemmel bir erkeğe yaraştığı gibi.
Duyunuz bu en büyük zalimliği
insanlar arasında görülmedi daha beteri,
güneşin doğduğu yerden,
karanlığa döndüğü yere değin.

KRAL

Sakinleş hele bir.

FLORES

Yüce kralım,
müsaade etmez yaralarım
acı durumu uzun uzun anlatmaya
vefa etmez ömrüm buna.
Geliyorum Fuenteovejuna'dan,
kasabanın sakinleri oracıkta
duymaksızın hiç acıma,
kıydılar efendilerinin canına.
Fernán Gómez katledilmiştir
hain tebaası tarafından;
dolup taştıklarından öfkeyle,
cüretkârlık ettiler yok yere.
Yapıştırdıkları tiran yaftasıyla
bütün halk onu suçlamakta,
dayanarak bu tiran lafına
vahşice son verdiler hayatına;
zorla girerek kumandanın evine,
aldırmayarak onlara önerilene,
şerefli bir adamın yeminiyle
kime bir borcu varsa ödeyeceğine,
kalmadılar yalnız onu dinlememekle,
sınır tanımaz öfkeleriyle
parçaladılar haç taşıdığı göğsünü de
binlerce acımasız darbeyle,
sonra yüksek pencerelerden
atıldılar çakılsın diye yere,
mızrak ve kılıçlarla
karşıladı kadınlar aşağıda.
Götürdüler onu ölü halde bir eve,
yolda yarıştı herkes birbiriyle,
saçını ve sakalını çekiştirmekte,
yaraladılar yüzünü de ivedilikle.
Esasen, öfkeleri

öyle büyümüştü ki içlerinde,
tek parça olan bir kulakları vardı,
kesilmedik yeri kalmadı.
Çıkardılar mızraklarla armasını,
sonra haykırdılar arzuladıklarını
koymayı onunki yerine sizin armanızı,
zira ötekinden rahatsızlardı.
Yağmaladılar evini,
sanki düşmanıymış gibi,
neşe içinde, hep beraber,
varını yoğunu bölüştüler.
Tüm bunları izledim gizlice,
çünkü benim kör talihim
razı gelmez öyle bir sahnede
hayatımı kaybetmeme;
böylece kaldım tüm gün olduğum yerde
ta ki düşene dek gün geceye,
sonra çıkabildim görünmeden kimseye
anlatabilmek için olan biteni size.
Adaletli efendimiz, bakınız icabına,
alsınlar layık oldukları cezayı,
böylesine barbarca bir vakadan dolayı
o zalim suçlular;
bakınız dilemekte kumandanın kanı,
sizin gazabınızı tatmalarını.

KRAL

Emin olabilirsiniz ki
kalmayacaklar cezasız.
Bu talihsiz hadise,
bıraktı beni hayretler içinde,
bir yargıç derhal oraya gitmeli
ve durumu incelemeli,
suçlulara versin ki ceza,
ibret olsun insanlara.

Bir yüzbaşı da eşlik etsin ona,
gitsin asayışı sağlamaya,
böylesine büyük bir başkaldırı
gerektirir örnek bir cezayı;
bir de tedavi edin şu askeri,
aldığı yaralar iyileşmeli.

(*Hepsi çıkar. Fernán Gómez'in bir mızrağa takılı
başını taşıyan kadın ve erkek çiftçiler girer.*)³⁰

(*Şarkı söylerler.*)

MÜZİSYENLER

Çok yaşasın
Isabel ile Fernando
ve ölsün tiranlar!

BARRILDO

Sıra sende Frondoso!

FRONDOSO

Geliyor şarkım vallahi;
eksikse kafiyesi,
düzeltsin en dikkatlisi.

Yaşasın güzel Isabel
ve Aragón'un Fernando'su,
birliktelikleri dünyaya bedel,
biri hava biri su!
Göge de el ele alsın onları Mikâil,
geldiğinde gitme zamanı.
Çok yaşasın onlar
ve ölsün tiranlar!

LAURENCIA

Barrildo, söyle.

BARRILDO

Geliyor, hazır;
inan ki düşündüm üzerine.

30 Sahne tekrar Fuenteovejuna Meydanı'na geçer. (ç.n.)

PASCUALA

Dikkatli söylersen
iyi, hatta çok iyi olacaktır.

BARRILDO

Yaşasın yüce Krallar,
çok yaşasınlar, kazandılar
bu zaferi, artık olacaklar
bizlerin şans getiren efendileri!
Hep galibiyetle çıksınlar
savaşlardan, yenerek devleri, cüceleri
ve ölsün tiranlar!
(*Şarkı söylerler.*)

MÜZİSYENLER

Çok yaşasın
Isabel ile Fernando
ve ölsün tiranlar!

LAURENCIA

Sıra sende Mengo.

FRONDOSO

Hadi Mengo.

MENGO

Ben *acemi* bir şairim.

PASCUALA

Daha doğru olur *yaralı bereli* dersen,
kaba etlerine yediğin darbelerden.

MENGO

Bir pazar sabahı
o adam beni kırbaçlattı,
öyle sertti ki darbeleri,
arkamda pat pat inledi;
ama şimdi bende kazanma sırası,
yaşasın be Hristiyan krallar,
ve ölüversin tiranlar!³¹

31 Kaynak metinde hece sayısını dengelemek için Mengo adlı karakterin komik mizacına dayanarak, son iki dizinin hece sayıları, kaynak dilde ve-

MÜZİSYENLER

Çok yaşasın
Isabel ile Fernando
ve ölsün tiranlar!

ESTEBAN

At şunun başını şuraya.

MENGO

Suratı dönmüş asılmış adam suratına.
(*Juan Rojo kraliyet armalı bir kalkan çıkarır.*)

HEYET ÜYESİ

Sonunda geldi kraliyet armaları.

ESTEBAN

Göster bakayım onları.

JUAN ROJO

Nereye bırakalım?

HEYET ÜYESİ

Buraya, merkeze.³²

ESTEBAN

Yüce arma!

BARRILDO

Ne mutlu bize!

FRONDOSO

Hava ağarmaya başladı bile,
güneş doğuyor günümüze.

ESTEBAN

Yaşasın Kastilya, León
ve Aragón,
kahrolsun tiranlık!
Fuenteovejuna, iyi dinle,

rilen “Hristiyan” ve “tiran” sözcüklerine normalde kullanılmayan ekler eklenerek, uzatılmış, biraz da komik olması hedeflenmiştir. Çeviride hece sayılarına her zaman birebir uyulmamış, kafiye ve anlama odaklanılmıştır. Dolayısıyla son iki dizeye, aynı dizelerin diğer kısımlarda söylenen şeklin-den farklı olarak “be” ve “ölüversin” ifadeleri konmuştur. (ç.n.)

32 Yönetim merkezini kasteder. (ç.n.)

bu ihtiyarın laflarını;
onun tavsiyesine uymanın
asla olmaz zararı.
Krallar arzu edecektir
bu durumu incelemeyi,
hazır yakından geçecekler,
geçmişken iyice bakmak isteyecekler.
Yapın ağızbirliği,
hepiniz söyleyin aynı şeyi.

FRONDOSO

Ne önerirsin?

ESTEBAN

Ölmeyi
“Fuenteovejuna” diyerek,
böylece çıkarmazlar buradan kimseyi.

FRONDOSO

Budur uygun olan.
Fuenteovejuna yaptı!

ESTEBAN

Cevabınız bu mu olsun?

HEPSİ BİRDEN

Evet.

ESTEBAN

Tamam o zaman, şimdi
ben olayım sorgulayan kişi,
alıştırma yapmış oluruz, daha iyi,
biliriz ne diyeceğimizi.
Mengo olsun madem,
işkence gören.

MENGO

Bulamadın mı
daha zayıfını?

ESTEBAN

Gerçek mi sandın?

MENGO

Çabuk söyle.

ESTEBAN

Kumandanı kim öldürdü?

MENGO

Fuenteovejuna.

ESTEBAN

Köpek! Gör bakalım, yansın canın.

MENGO

Efendim, isterseniz canımı alın.

ESTEBAN

İtiraf et, pislik.

MENGO

Doğru söylüyorum.

ESTEBAN

Kim yaptı diyorum sana!

MENGO

Fuenteovejuna.

ESTEBAN

Yansın canın bakalım biraz daha.

MENGO

Uğraşıyorsunuz boşuna!

ESTEBAN

Bok alır ağzımızdan lafı!

(Heyet Üyesi girer.)

HEYET ÜYESİ

Ne yapıyorsunuz burada böyle?

FRONDOSO

Ne oldu Cuadrado?

HEYET ÜYESİ

Geldi soru soracak kişi.

ESTEBAN

Hepiniz çekilin şuraya şöyle.

HEYET ÜYESİ

Yanında yüzbaşı var bir de.

ESTEBAN

Kim gelirse gelsin! Zaten hazırsınız,
var ona verecek cevabınız.

HEYET ÜYESİ

Tutuklarlar bütün köylüleri,
es geçmeden hiçbirini.

ESTEBAN

Lüzumu yok korkmanın.
Mengo,
kim aldı canını kumandanın?

MENGO

Kim mi? Fuenteovejuna!
(Çıkarlar. Büyük Üstat ve bir asker girer.)³³

BÜYÜK ÜSTAT

Nasıl olur bu?
Ne karaymış bahtı.
Alacağım canını şimdi,
getirdiğin için bu haberi.

ASKER

Ben sadece elçiyim efendim,
sizi kızdırmak değil niyetim.

BÜYÜK ÜSTAT

Nasıl cüret eder böyle bir şeye,
gözü dönmüş kızgın köylü!
Gideceğim beş yüz kişiyle,
kazımaya onların kökünü;
kalmamalı orada,
tek bir ad bile hafızalarda.

ASKER

Efendim, keskin sirke küpüne zarar
çünkü girdiler kralın boyunduruğuna onlar,
burada önemli olansa
öfke beslememenizdir krala.

33 Sahne Calatrava Tarikatı'nın manastırına geçmiştir. (ç.n.)

BÜYÜK ÜSTAT

Kralın boyunduruğuna nasıl girerler?
Mademki bizdenler.

ASKER

Köylüyle bunun üzerine
daha sonra tartışabilirsiniz belki de.

BÜYÜK ÜSTAT

Madem tartışıyoruz, nasıl vazgeçerler
kendi iradeleriyle aldıkları görevden?
Tamam, onlar hükümdar,
bunu ben de kabul ederim.
Kralın boyunduruğuna girdiklerini öğrendim ya,
öfkem geçecektir,
kralın huzuruna çıkmak isterim,
budur yapılması gereken;
var madem kabahatim
ciddi olaylarda,
küçük yaşına bakarak
kendisinden af dilerim.
Başım önde gidiyorum; ayrıca,
şerefimdir zorunlu kılan beni buna,
kendimi hiçe sayarım
böyle onurlu bir davada.

(Çıkarlar. Laurencia tek başına girer.)³⁴

LAURENCIA

Severken sevdiğine gelecek zarardan korkmak,
aşkın yeni ızdırabıdır;
kim sevdiğine zarar gelecek diye korksa,
korktuğunun başına gelmesi yakındır.
İnana inana, mantığını
kaybedersin korkuyla, kolayca değişir;
az buz acı değildir
korkunun faydasının olmaması ecele.

34 Sahne Fuenteovejuna'ya geçer. (ç.n.)

Sevgilime taparım; olan şu ki,
ona zarar gelmesinden delice korkarım,
gitmezse şansı yaver diye.
Her zaman dilerim iyiliğini:
O varsa vardır acım
ama yoksa, ölümdür ilacım.
(*Frondoso girer.*)

FRONDOSO

Laurenciam benim!

LAURENCIA

Canım sevgilim!

Buraya gelmeye nasıl cesaret ettin?

FRONDOSO

Seni bu kadar sevdiğimden mi,
bana böyle dersin?

LAURENCIA

Bir tanem, koru kendini derim,
sana zarar gelmesinden ürkerim.

FRONDOSO

Tanrı korusun Laurencia,
bu acıyı yaşatmasın sana.

LAURENCIA

Korkmaz mısın görmekten
diğerlerinin başına gelen şiddeti
ve sorguyu yapan kişinin
büründüğü öfkeyi?
Koru kendini.
Kaç, bir şey gelmesin başına.

FRONDOSO

Nasıl istersin benden,
kötü görülen bir şeyi yapmamı?
İyi mi, bıraksam diğerlerini
tehlike içinde
ve koyup gitsem seni?

Senden uzaklaşmamı isteme benden;
çünkü değil bu mantık işi,
bir şey gelmesin diye başıma,
aynı kandan olduklarımı bırakamam
böyle kötü bir durumda.

(İçerideki sesler.)

Sesler duydum sanki,
Kulaklarım yanıltmıyorsa beni,
birine işkence ederler.
Bak, iyice kulak ver.

(İçeride Yargıç konuşur ve cevap verirler.)

YARGIÇ

Doğruyu söyle bunak.

FRONDOSO

Laurenciam benim,
işkence yaparlar bir ihtiyara.

LAURENCIA

Ne kalleslik ama!

ESTEBAN

İzin verin biraz bana.

YARGIÇ

Şimdi bırakıyorum.
Söyleyin, Fernando'yu kim öldürdü?

ESTEBAN

Fuenteovejuna.

LAURENCIA

Babacığım, adın sonsuza dek yaşayacak;
[sensin yüreklendiren herkesi].

FRONDOSO

Ne cesaret!

YARGIÇ

Bu çocuğu
gerdir iyice.³⁵ Köpek, biliyorum

35 İşkence aleti, işkence görecektir olanın bağlandığı bir gerdirme tahtasıdır. Tahta çevrildikçe, kişi ellerinden ve ayaklarından çekilir. (ç.n.)

bildiğini. Söyle, kimdi?

Konuşmayacak mısın? Gerdir, sersem.

ÇOCUK

Fuenteovejuna, efendim.

YARGIÇ

Sefiller, yemin ederim kralım üstüne,
yapışacağım şimdi gırtlığınıza!

Kim öldürdü kumandanı?

FRONDOSO

Çocuğa ederlerken işkence,
inkâr eder o durumda bile!

LAURENCIA

Ne cesur halk!

FRONDOSO

Hem cesur hem güçlü!

YARGIÇ

Bağlayın şu kadını
işkence aletine.

Hemen başlayın gerdirmeye.

LAURENCIA

Gözü döndü bile.

YARGIÇ

Köylüler, hepinizi öldürürüm yeminle
bu alette.

Kumandanı kim öldürdü?

PASCUALA

Fuenteovejuna, efendim.

YARGIÇ

Çevir tekeri.

FRONDOSO

İşe yaramaz.

LAURENCIA

Pascuala bile söylemiyor Frondoso.

FRONDOSO

Çocuklar bile söylemiyor. Niye şaşırıyorsun?

YARGIÇ

Hoşuna gidiyor belli ki.

Asıl!

PASCUALA

Ay yüce Tanrım!

YARGIÇ

Asıl, aşağılık! Sağır mısın?

PASCUALA

Fuenteovejuna yaptı.

YARGIÇ

Getir bana şu etine dolgun olanı,
şu tipsiz şişkoyu.

LAURENCIA

Zavallı Mengo! Odur kesin.

FRONDOSO

İtiraf etmesinden korkarım.

MENGO

Ah, ah!

YARGIÇ

Çekmeye başla.

MENGO

Ah!

YARGIÇ

Yardım ister misin?

MENGO

Ah, ah!

YARGIÇ

Söyle köylü,
kumandanı kim öldürdü?

MENGO

Ah tamam, söyleyeceğim efendim!

YARGIÇ

Gevşet biraz elini.

FRONDOSO

İtiraf ediyor.

YARGIÇ

Döndür şunu,
çıksın omzu.

MENGO

Durun;
tamam, söyleceğim.

YARGIÇ

Kim öldürdü?

MENGO

Fuenteovejuna'cığım, efendim!

YARGIÇ

Demek dalga geçersin ha?
Alay ediyorlar acıyla.
Bu öter dediğim adam
inkâr ediyor inatla.
Salın şunları, yoruldum.

FRONDOSO

Ah Mengo, Tanrı iyiliğini versin!
İçimde ikisi için ne kadar korku varsa,
cesaretin aldı götürdü vallaha.

(Mengo, Barrildo ve İhtiyar Heyeti Üyesi girer.)

BARRILDO

Yaşa Mengo!

HEYET ÜYESİ

Haklı olarak yani!

BARRILDO

Mengo, var ol!

FRONDOSO

Ben de onu diyorum.

MENGO

Ay, ah!

BARRILDO

Ye, iç dostum.
Götür.

MENGO

Ay, dur! Ne bu?

BARRILDO

Narenciye reçeli.

MENGO

Ay, ah!

FRONDOSO

Şarap verin Mengo'ya.

BARRILDO

[Yesin içsin doya doya!]

FRONDOSO

Götürüyor lıkır lıkır. Tadı harika.

LAURENCIA

Tekrar yemek verin ona.

MENGO

Ay, durun!

BARRILDO

Bu, bana.

LAURENCIA

Nasıl dikeyor kafaya.

FRONDOSO

Sorguda ne kadar inkâr, o kadar şarap burada.

HEYET ÜYESİ

Daha ister misin?

MENGO

Ay, ah! Evet, evet!

FRONDOSO

Götür; hak ettin.

LAURENCIA

Her gerdirmeye bir kadeh!

FRONDOSO

Yıka onu şarapla, dondu.

BARRILDO

Daha ister misin?

MENGO

Evet, üç kere daha.

Ay, ah!

FRONDOSO

Şarap var mı diye soruyor.

BARRILDO

Evet, var. İç, yarasın;

inkâr eden içer.

Ne var içinde?

MENGO

Şarap işte.

Gidelim hadi, üşütüyorum.

FRONDOSO

İçsin, iyi gelir, madem üşüttü.

Kumandanı kim öldürdü?

MENGO

Fuenteovejuna'cığım.

(Mengo, Barrildo ve İhtiyar Heyeti Üyesi çıkar.)

FRONDOSO

Ona şeref bahşetmekte var hakları.

Ama söyle aşkım bana,

kim öldürdü kumandanı?

LAURENCIA

Fuenteovejuna, bir tanem.

FRONDOSO

Kim öldürdü?

LAURENCIA

Beni korkutuyorsun.

Fuenteovejuna dedik ya.

FRONDOSO

Peki, ben seni nasıl öldürdüm?

LAURENCIA

Nasıl mı? Ben sana aşkımdan öldüm.

(Çıkarlar. Kral, Kraliçe Isabel ve daha sonra
Manrique girer.)³⁶

36 Sahne Kraliyet Sarayı'na (Palacio Real) geçer. (ç.n.)

ISABEL

Ummuyordum sizi burada görmeyi,
şansım yaver gitti.

KRAL

Sizi tekrar görmek
benim için bir zevk.
Gidiyordum Portekiz'e,
buraya gelmek zor oldu bendenize.

ISABEL

Majesteleri yolundan saptı,
şartlar bunu gerekli kıldı.

KRAL

Kastilya ne durumda?

ISABEL

Sessiz ve sakın şu anda.

KRAL

Onu yatıştıran siz olduğunuza göre,
gerek yok bunu mucize addetmeye.
(*Don Manrique girer.*)

MANRIQUE

Görmek için zatıalınızı,
Calatrava Büyük Üstadı
buraya ayak bastı,
rica ediyor izninizi.

ISABEL

Arzu ediyordum onu görmeyi.

MANRIQUE

Hanımefendi, inanın sözüme,
yaşı küçük olsa bile
cesur bir askerdir kendisi.
(*Çıkar. Büyük Üstat girer.*)

BÜYÜK ÜSTAT

Size durmadan övgüler yağdıran
Rodrigo Téllez Girón,

Calatrava'nın Büyük Üstadı,
özür dileyerek affınıza sığındı.
Aldatıldım, itiraf edeyim
ve saptım adaletten,
sizin isteğiniz dururken
yanlış öğütlere kulak verdim.
Kumandanın dedikleriyle
çıkarları aldattı beni,
tartamadım iyi,
dilerim beni affetmenizi.
Hak ediyorsam şayet
bu affı sizden,
yemin ederim, bu andan itibaren,
adayacağım kendimi size etmeye hizmet
ve işte o gün,
sizin gibi, gideceğim zaman Granada'ya,
sözüm olsun ki görün
ne cesaret vardır kılıcımda;
onu çıkarır çıkarmaz
nasıl da kopacak ödleri,
görecek kızıl haçlarımızı
onların yüksek kale siperleri.
Dahası, beş yüz askeri
sunacağım hizmetinize,
sizi daima hoşnut etme
ümidi ve sözüyle.

KRAL

Kalkın yerden Üstat,
her geldiğinizde,
yeriniz var başımızın üstünde.

BÜYÜK ÜSTAT

Su serptiniz içime.

ISABEL

Siz özel bir kişisiniz,
ne diyeceğinizi, ne yapacağınızı iyi bilirsiniz.

BÜYÜK ÜSTAT

Siz benzersiniz güzeller güzeli Ester'e,
sizse yüceler yücesi Serhas'sınız³⁷ gözümde.

(*Manrique girer.*)

MANRIQUE

Majesteleri, sorguyu yapan kişi,
hani gitti Fuenteovejuna'ya,
geldi bir ricayla,
çıkmaq ister zatıalınızın huzuruna.

KRAL

Siz yargıçlık yapın bu asilere.

BÜYÜK ÜSTAT

Majesteleri, siz olmasaydınız,
şüphesiz gösterirdim onlara
kumandan öldürmek ne demekmiş.

KRAL

Bu düşmez size.

ISABEL

Umarım sizi bir gün
görürüm bu görevde,
Tanrı izin verirse.

(*Yargıç girer.*)

YARGIÇ

Fuenteovejuna'ya gittim,
bana emrettiğiniz üzere;
özel bir titizlikle
ve itinayla koyuldum görevime.
İncelerken
işlenen suç,
yazılmadı bir sayfa bile,
kanıt olacak nitelikte;

37 5. yüzyılda Serhas, Ahameniş İmparatorluğu'nun Pers kralıdır. Kahramanlar kralı anlamına gelen Serhas, iyi bir savaşçı olarak bilinirdi. Eşi Ester ise Yahudilerin öldürölmesine engel olmuş kraliçedir. (ç.n.)

çünkü gidiyorsun birine
cesaretle,
kimin yaptığını sorunca
diyorlar, “Fuenteovejuna.”
Üç yüz kişiye işkence ettim
bakmadan gözünün yaşına
ve Majesteleri yemin ederim,
ulaşamadım bundan başka cevaba.
On yaşındaki çocukları bile
bağlattıysam da gerdirme aletine
olmadı mümkün bundan başka bir kelime,
ne işkenceyle ne güzellikle.
O kadar zorlaştı ki
çözmek bu düğümü,
ya affedeceksiniz hepsini
ya tattıracaksınız topuna ölümü.
Hepsi geldi çıkmak için karşınıza,
ikna etmek isterler sizi haklı olduklarına,
kendiniz öğrenirsiniz sorup onlara.

KRAL

Girsinler madem, çıksınlar huzuruma.

*(Esteban, Alonso, Frondoso, kadınlar ve birkaç
köylü girer.)*

LAURENCIA

Krallar bunlar mı?

FRONDOSO

Ve yönetirler Kastilya’yı.

LAURENCIA

Bence muhteşemler;

Aziz Antuan kutsasın onları!

ISABEL

Asiler bunlar mı?

ESTEBAN

Majesteleri, Fuenteovejuna,
âcizce durur karşınızda,

emrinize amade.
Haddini aşmış zorbalık
ve dayanılmaz zulüm,
hakaretler yağdıran
kumandana
getirdi hazin bir ölüm.
Malımızı çalardı,
kadınları zorlardı,
hiç yoktu acıması.

FRONDOSO

O genç kadın,
Tanrı'nın bana lütfettiği,
şansımın bana getirdiği,
ki kimsede yoktur onun gibisi,
evlendiğinde benimle,
o ilk gece,
sanki kumandanınmış gibi,
götürüldü onun evine;
ama o dokundurmadı kendine,
o kadar iffetli ki,
öyle olmasaydı,
tahmin edersiniz başına gelebilecekleri.

MENGO

Konuşma sırası gelmedi mi hâlâ bana?
İzin verirsiniz anlarım şaşırmanızı,
öğrenince bana nasıl davrandığınızı.
Korumak istedim diye
bir genç kadını adamlarından,
ki alet edeceklerdi onu zorla
kötü emellerine,
o sapık Neron
bana öyle işkence etti ki
sırtım oldu kıpkırmızı,
somon dilimi gibi.

Üç adam kaba kuvvetle,
öyle bir haşladılar ki popomu,
eminim hâlâ
geçmemiştir morluğu.
Mersin ağacı ve başka bitkiler gerektiği için,
cildim yine bebek poposu gibi olsun diye
harcadığım para
çiftliğimin ederinden daha fazla.

ESTEBAN

Majesteleri, sizin boyunduruğunuza girmek isteriz.
Bizim gerçek kralımız sizsiniz,
kral olarak
sizin armalarınızı koyduk kasabamıza.
Sizden af dileriz
ve anlamanızı isteriz,
sizi temin ederiz, bu mevzuda
yüzde yüz masumuz biz.

KRAL

Madem varılamıyor bir sonuca,
yazılı olarak bu olayda,
ciddi bir suç aslında işlediğiniz
ama güç olsa da affedildiniz.
Köy en iyisi kalsın bende,
ne de olsa ben korurum onları düşmandan,
çıkana kadar bir gün
onu devralacak bir kumandan.

FRONDOSO

Majesteleri konuştu nihayet,
fazla söze ne hacet.
Sayın seyirciler, işte burada,
sona erer Fuenteovejuna.

Lope de Vega (1562-1635): İspanyol edebiyatı Altın Çağı'nın en önemli oyun yazarıdır. Eserleri döneminin yeni türü comedia ile özdeşleşmiştir. Günümüzde Komedi Yazmanın Yeni Sanatı adlı incelemesinde kendi oyunlarını nükteli bir dille savundu, comedia türünü temel tanımına kavuşturdu. 1619 yılında Madrid'de yayımlanan Fuenteovejuna yazarın en meşhur oyunlarından. 1476'da İspanya'nın Córdoba eyaletinde yaşanan bir köylü ayaklanmasından esinle kaleme alınan oyun, zalim efendilerine başkaldıran Fuenteovejuna köylülerinin öyküsünü anlatır. Lope de Vega'nın bu çarpıcı oyunu Türkçede ilk defa Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi'nde okurla buluşuyor.

Saliba Seniz Coşkun Adıgüzel (1984): Mütercim-Tercümanlık ile İspanyol Dili ve Edebiyatı üzerine lisans eğitimi aldı. Yüksek lisans ve doktorasını İspanyol edebiyatı alanında tamamladı. Ağırlıklı olarak tiyatro ve şiir türünde metinler çevirmektedir.

Esra Kılıç (1986): Lisans eğitimini Ankara Üniversitesi, yüksek lisans eğitimini Madrid Complutense Üniversitesi İspanyol Dili ve Edebiyatı alanında tamamladı. Aynı alanda doktora çalışmalarını sürdürmektedir. Roman, makale, deneme türlerinde çevirileri bulunmaktadır.

9 786254 058653

